

מפתחות ענינים - אות ח'

חדש - עומר

בענין מנחת העומר שקמצה שלא לשמה,
ע' בערך עבודה לשמה סקכ"ג וסקכ"ד.

שהכבש בא בגלל העומר, ולא העומר בגלל
הכבש.

מנחות: נ"ח.

דברי הספורנו שהקרבת העומר היא הודאה
על העבר ותפילה על העתיד.

חומש: פר' אמור, וספרתם לכם
וגו' (כ"ג, ט"ו) סק"ב.

בענין יסוד הדין של היתר עומר.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ח
הערה כ"ב.

בענין אם יש היתר לאכול חדש היכא
שבזמן שבית המקדש הי' קיים אירע שלא
הקריבו עומר.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ה
הערה כ"ג.

אבות: רס"ה.

זבחים ב': תרמ"ח (קטע אחרון).

שגם המ"ד שסובר שבזמן שאין בית
המקדש קיים האיר מזרח מתיר את החדש
הרי הוא מודה שגם סוף היום יכול להתיר.

קידושין ב': חלק הערות דף ל"ח
הערה כ"ג.

אבות: רס"ה.

שהמ"ד שסובר שבזמן שאין בית המקדש
קיים האיר מזרח מתיר את החדש הרי הוא
סובר כן גם אם לבסוף הבנה בית המקדש
באותו היום.

חומש: פר' פנחס, את קרבני לחמי
וגו' (כ"ח, ב') ז'.

תפילה: ד'.

בענין הנס של "ולא נמצא פסול בעומר".

אבות: רס"ה, רס"ו.

חבר

בענין "קנה לך חבר".

אבות: כ"ט, ל'.

דברי התנא דבי אליהו זוטא ש"אין חבר
נקנה אלא בדמים".

אבות: כ"ט, ל'.

דברי החורדים ששיקר קניית חבר הוא ע"י
"מתק הדיבור".

אבות: כ"ט.

"וכבוד חבריך כמורא רבך".

אבות: ר"ה, ר"ט.

חומש: פר' בשלח, בחר לנו אנשים
(י"ז, ט) [א].

חג שבועות

בענין למה נקרא חג שבועות בשם עצרת
שיחות: עמ' פ"ז, פ"ח.

בענין המנהג ללמוד תורה כל ליל שבועות.

ע"ז: כ"ו (קטע אחרון).

שיחות: עמ' מ"ג.

חגי זכרי' ומלאכי

בענין מקומם בסדר המסורת של התורה.

אבות: פרק ראשון ה', ו'.

דברי הרמב"ם שכולל אותם בכלל אנשי
כנסת הגדולה.

אבות: פרק ראשון ה', ו'.

בענין אם אנשי כנסת הגדולה קיבלו מחגי
זכרי' ומלאכי או מיחזקאל או מברוך בן
נרי' או מעזרא.

אבות: פרק ראשון ה'.

דברי ר"י יהושע בן קרחה שמלאכי הוא
עזרא.

(כתובות ב': רכ"ה).

אבות: פרק ראשון ו'.

בענין שמנחת העומר נקרא דבר שאינו ראוי לעבודה כיון שהיא באה משעורים, וכן משום שאינה ממשקה ישראל כי חדש אסור להדיוט, וכן כי חדש אסור לגבוה עד הקרבת שני הלחם בשבועות.

זבחים ב': תרמ"ח.

בענין למה לא מזכירים מנחת העומר בתפילת מוסף של ט"ז ניסן.

חומש: פרי פנחס, את קרבני לחמי (כ"ח, ב') אות ז'.

בענין אם הטעם למה אין בכל מנחת העומר חסרון שאינו ממשקה ישראל, שהרי בשעת ההקטרה חדש עדיין אסור, הרי זה משום שהיא מתירה את האיסור של חדש לגבי עצמה, או האם זה משום שהתורה קבעה שבכה"ג אין צריכים משקה ישראל. ולפי הדרך שהיא מתירה את עצמה צ"ע אין מותר לעשות את תחילת ההקטרה, הלא עדיין אין המנחה ממשקה ישראל.
מנחות: ע"ה, ע"ח, פ"ד.

חובל

א. הלאו

ב. מלקות

ג. תשלומי נזק וארבעה דברים

ד. מי הנחבל

א. הלאו

בענין הלאו של חובל בחבירו.

ב"ק ב': קמ"ב - קמ"ה.

בענין אם שם הלאו הוא המלים "לא יוסיף" או האם המלים "פן יוסיף".

ב"ק ב': קמ"ב.

בענין אם החיוב לשלם הוא רק כשעבר על הלאו.

ב"ק א': ב' סק"ה*.

ב"ק ב': קמ"ד.

שהיכא שחובל לשם רפואה לא חשיב בגדר חבלה ומש"ה מותר, אבל היכא שחובל כדי לצאת ידי ספק בהלכה, וכגון היכא שמסופקים אם הגר מל לשם גרות ורוצים להטיף עוד הפעם דם ברית, א"כ על הצד

ששפיר מל הרי זה עכשיו בגדר חבלה, וא"כ י"ל דאסור ושלא מהני מאי דהוי לתועלת, דהיינו מה שהגר יוצא בזה מידי ספקו.

יבמות ב': תרצ"ה סק"א.

בענין אם יכול למחול לחבירו ולהרשות לו לחבול בו.

יבמות ב': תרנ"ט סק"ב (קטע "גם י"ל"), תרצ"ה סק"א.

קידושין ב': שפ"ג, שפ"ד, שפ"ה.

ב"ק ב': קמ"ג סק"ב.

ב"ב א': י"ח סק"ו בההערה הראשונה.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קט"ז.

ב. מלקות

בענין אם מהני מחילה אחרי הכאה (או קללה) לענין שיפטר המכה או המקלל מעונש.

כתובות ב': תק"ג (קטע "גם צ"ע על מש"כ" ולהלן שם) ובהערה שם.

ב"ק ב': קנ"א בההערה.

דברי הקצה"ח שכיון שהדין הוא שמשלם ואינו לוקה, גם היכא שמחל הנחבל את התשלומין הדין נותן שהחיוב מלקות לא יחזור, והחולקים על זה, ודברי התוס' רי"ד בב"ק דף צ"א שאם החובל הוא עני ואין לו מה לשלם חוזר החיוב מלקות.

כתובות ב': תכ"ד (קטע "הנה מה שנוקט").

משמעות דברי רש"י שגם היכא שהוא משלם רק ריפוי ושבת אינו לוקה.

כתובות ב': תל"ב סק"ב.

הדרך שהלאו של חובל לא מיקרי לאו הניתן לתשלומין כי הלאו אינו על העובדא שפיחתו דמים אלא על עצם החבלה.

כתובות ב': תמ"ג (קטע "מיהו לפי").

שיטת הרמב"ם שגם היכא שעבר החובל על לאו אחר בהדי החבלה הדין הוא שמשלם ואינו לוקה.

כתובות ב': תמ"ג.

ג. תשלומי נזק וארבעה דברים

בענין שהנחבל עצמו הי' מעדיף שיקיימו עין תחת עין ממש, כי הסכום שהוא מקבל הוא קטן ביחס להסבל של חסרון אברו.

חומש: פרי' משפטים, עין תחת עין (כ"א, כ"ד).

משמעות דברי רש"י ששמין את הנחבל כעבד עברי, ודברי הרא"ש ששמין אותו כעבד כנעני.

ב"ק ב': קמ"ו.

ב"מ: פרק שנים אוחזין קע"ו (קטע "ושוב כתב הקצה"ח").

סנהדרין: קי"ח.

בענין אם נזק הוא תשלומי הפסד שהפסיד את הנחבל, או האם הוא כופר אברו של החובל כי באמת היינו צריכים לחבול בו, או האם הוא גזיה"כ של תשלומין כפי שוויות אברו של הנחבל.

כתובות ב': תכ"ו (קטע "גם יש ליישב" וקטע "ברם עי' בחידושי הגר"ח").

ב"ק א': ס"א.

ב"מ: פרק שנים אוחזין קע"ו (קטע "ותי").

בענין אם תשלומי נזק נחשבים הסכום של עצם האבר או האם הם כנגד אברון המלאכה.

ב"ק ב': קמ"ו סק"א, קפ"ג, קפ"ה. סנהדרין: קי"ח.

טעם למה אדם דאזיק אדם חייב ד' דברים.

כתובות ב': תכ"ו (קטע "גם יש ליישב" וקטע "ברם עי' בחידושי הגר"ח").

ב"ק א': ס"א (קטע "ויש להוסיף" ולהלן שם).

ב"מ: פרק שנים אוחזין קע"ו (קטע "ותי").

שיטת הרמב"ם שנוק וצער ובושת הרי הם בגדר קנס.

כתובות ב': תכ"ט.

ב"ק א': ס"א (קטע "והנה עיין" ולהלן שם), ע"א.

ב"ק ב': קס"ז סק"א, קס"ח.

סנהדרין: י"ט, כ"ב סק"א.

הפסק של הרמב"ם שלרפוי ושבת סגי בהדיוטות.

ב"ק ב': קס"ח.

סנהדרין: י"ט.

בענין משלם דמים יתרים.

ב"ק ב': קמ"ז.

בענין שומת ידו של נוקב מרגליות, וכן שומת רגלו.

ב"ק ב': קפ"ג.

ד. מי הנחבל

המחלוקת תנאים אם מותר לחבול בעצמו.

ב"ק ב': רכ"ג סק"א, רכ"ד.

המחלוקת בענין אם החובל בעצמו עובר בלא יוסף.

ב"ק ב': קמ"ג סק"א.

חומש: פרי' יתרו, לא תרצח (כ', י"ג) [א] (קטע "א").

שהחובל בעצמו עובר על כל תשחית.

ב"ק ב': רכ"ג סק"א, רכ"ו.

חומש: פרי' שופטים לא תשחית את עצה (כ', י"ט) [ד].

עוד בענין החובל בעצמו.

קידושין ב': שפ"ד.

בענין החובל בעבד כנעני שלו.

כתובות ב': תכ"ד (סוף קטע ראשון).

ב"ק ב': ר"ג.

דברי הקצה"ח שאם האדון חבל בעבדו הרי הוא חייב נזק להעבד, רק שהאדון זוכה בו משום שמה שקנה עבד קנה רבו.

גיטין: פרק המביא גט שפ"ב* (קטע "ובשיעורי").

דברי הדברי יחזקאל שהחיוב של נזק ושבת

חומש: פר' יתרו, וישמע יתרו וגו'
(י"ח, א') (קטע "המצדדים לטובת
חקירה - ז", וקטע "מתנגדי
החקירה - יד", "טו").

שהגרא הי' מחבב ספר חובת הלבבות.

חומש: פר' יתרו, וישמע יתרו וגו'
(י"ח, א') (קטע "מתנגדי החקירה
- יד").

חוזר וטוען

ביאורים בהמחלוקת בין עולא ונהרדעא אם
חוזר וטוען או אינו חוזר וטוען, באיזו
נקודה הם חולקים.

ב"ב ב': שי"ז, שכ"ב בהערה
ובסק"ו.

בענין אם הטעם למה אינו חוזר וטוען הוא
משום שמיקרי שעשה הודאת בעל דין נגד
הטענה השני' והודאת בע"ד כמאה עדים
דמי, או האם הוא משום שהוחזק כפרן.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"א (קטע
"והנה עיין ברא"ש"), ק' סק"ד
(קטע "ועי' בב"ב"), פרק המפקיד
צ"ו (קטע אחרון).

ב"ב ב': ש"כ, שני' סק"א (קטע
"והנה הרא"ש"), ת"א (קטע
"ועכ"פ").

בענין אם שייך הטעם של הודאת בעל דין
היכא שהוא עצמו חשב שהוא פטור ע"י
טענתו הראשונה.

ב"ב ב': ש"כ סק"ב.

בענין היכא שיש עדים לטענתו השני'.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"א (קטע
"והנה עיין ברא"ש"), ק' סק"ד
(קטע "ועי' בב"ב").

ב"ב ב': ש"כ סק"א, שכ"א.

שיטת הפוסקים שאינו חוזר וטוען לא רק
כשהוכחש מעדים על טענתו הראשונה,
אלא ה"ה להיכא שטענתו הראשונה היא
כזאת שעתידיים הדיינים לחייבו על זה גם
בלי עדים.

ב"ב ב': ש"כ סק"ב, סק"ד.

הם חיובים ישירים להאדון, אבל החיובים
של ריפוי וצער הרי הם חיובים להעבד רק
שמה שקנה עבד קנה רבו.

גיטין: פרק המביא גט שפ"ב*
(קטע "והדברי").

בענין החובל בבנו גדול.

ב"ק ב': קמ"ג סק"ג.

בענין החובל בקטן ואשה.

ב"ק ב': קמ"ד.

בענין החובל במי שאינו עושה מעשה עמך.

ב"ק א': ב' סק"ה*.

ב"ק ב': קמ"ד.

בענין אם אסור או מותר או מצוה להכות
ולבזות ולרצוח מי שאינו עושה מעשה
עמך.

ב"ק ב': קמ"ה.

סנהדרין: קפ"ג, שי"ב.

אבות: קנ"ג*.

חומש: פר' וישב, והיא שלחה אל
חמוי (ל"ח, כ"ה) סק"ח. פר' יתרו,
לא תרצח (כ', י"ג) [א] (קטע "ב"
וקטע "מיהו יש להעיר").

בענין אם עשה כן, האם יש חיוב לשלם
אפילו לפי הצד שמותר.

ב"ק א': ב' סק"ה*.

ב"ק ב': קמ"ד.

הפסק של הרמ"א שרשאי להכות את מי
שהוא ברשותו לשם תוכחת, ודברי החרדים
שאפילו מי שאינו ברשותו, ודברי הרא"ש
שהרואה ישראל מכה חבירו מותר להכותו
כדי להפרישו מאיסורא.

ב"ק ב': קמ"ג סק"ג.

אבות: פ"ב (קטע "ועיין בחושן
משפט"), צ"ג (קטע ראשון).

שיחות: עמ' קכ"ט.

בענין המכה גוי.

יבמות ב': תרצ"ה סק"ב.

ב"ק ב': קמ"ה.

(ספר) חובת הלבבות

בענין אם ללמוד או לדלג שער היחוד.

בענין אם הוא יכול לחזור ולטעון ע"י נתינת אמתלא למה לא טען כן בתחילה.
ב"מ: פרק שנים או חזין ק"א (קטע "ועי' באמת בקצה"ח").
ב"ב ב': שכ"ב, שני' סק"א (קטע ראשון), ת"א (קטע "ועכ"פ").
 דברי הש"ך שהיכא שבטענתו השני' הרי הוא רק מפרש את טענתו הראשונה אינו צריך מיגו, ולפעמים גם ב"ד עצמם חייבים לפרש את דבריו.
ב"ב ב': רצ"ט (קטע ראשון), שי"ד סק"ג (סק"ד).
 בענין היכא שהוא נאמן לפרש את דבריו הראשונים, האם זה רק היכא שנתן אמתלא למה לא אמר כן בתחילה.
ב"ב ב': שכ"ב סק"ב סק"ד סק"ה.
 דעות הראשונים בענין אם הוא יכול לפרש של אבותי שלקחו מאבותיך לאחר שיצא חוץ לב"ד.
ב"ב ב': שי"ח סק"א סק"ב, שי"ט סק"ב, שכ"ב סק"ג (קטע אחרון) סק"ד.
 בענין היכא שאמר בב"ד של אבותי סתם, ושוב אמר חוץ לב"ד ולא של אבותיך, ושוב חזר לב"ד ואמר של אבותי שלקחו מאבותיך.
ב"ב ב': שי"ט סק"ב.
 בענין היכא שיצא חוץ לב"ד ויש עדים כטענתו השני'.
ב"ב ב': שי"ח סק"ה.
 שיטת הרשב"ם שאפילו אם אמר בתחילה חוץ לב"ד של אבותי ולא של אבותיך הרי הוא יכול לחזור בו בב"ד.
ב"ב ב': שי"ח סק"ב, שי"ט סק"א.
 שיטת הר"י מיגש והרמב"ם שמפטור לפטור הרי הוא יכול לחזור.
ב"מ: פרק שנים או חזין ל"א (קטע "ונראה"), ק' (קטע אחרון), פרק המפקיד נ"ג קטע "מיהו לכאורה").
ב"ב ב': ש"כ סק"ג סק"ד, שכ"ב סק"א, שני' סק"א (קטע ראשון), פרק יש נוחלין קנ"ה.
 בענין היכא שיצא חוץ לב"ד ורוצה לחזור מפטור לפטור.

ב"ב ב': שי"ח סק"ד.
 משמעות דברי הרמב"ם שמהני מה שחזר מפטור לפטור אפילו אם אח"כ באו עדים נגד טענתו הראשונה, והרמ"ה שחולק על זה.
ב"מ: פרק שנים או חזין ל"א (קטע "מיהו הקצה"ח").
ב"ב ב': ש"כ סק"ג, שכ"א (קטע "והנה המבי"ט").
 שיטת הרמ"ה שבכל זאת היכא שיש עדים לטענתו השני' או שפיר מהני חזרתו.
ב"ב ב': שכ"א (קטע "והנה המבי"ט").

חול המועד

עי' בערך יום טוב - חול המועד.

חולין בעזרה

בענין אם לפי המ"ד ססובר שחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, האיסור דרבנן של חולין שנשחטו בעזרה הוא איסור גברא או איסור חפצא.
 כתובות ב': שי"ב (קטע "וי"ל דהנה"), תס"ו.
ב"ק ב': המשך פרק מרובה כ'.
 הדרך שכתבו תוס' שלכו"ע האיסור להעלותו למזבח הוא איסור דאורייתא.
 זבחים ג': ס"ט.
 בענין אם סגי בהאיסור דרבנן של חולין שנשחטו בעזרה כדי לגרום דחשיב שחיטה שאינה ראוי' אפילו מהתורה.
 כתובות ב': שי"ב (קטע ראשון ובקטע "וי"ל דהנה"), תס"ו.
ב"ק ב': המשך פרק מרובה כ'.
 שיטת הרמב"ם שהשוחט חולין בעזרה פטור מכיסוי הדם.
 כתובות ב': תס"ו.
ב"ק ב': המשך פרק מרובה כ'.
 בענין האיסור של הכנסת חולין לעזרה.
ב"ק ב': תל"ד.
 דברי תוס' שאסור להכניס חולין לעזרה אפילו לצורך עבודה וקדשים.
 זבחים ד': ז'.
 שבפסולי המוקדשין לא שייך האיסור של

שחיטת חולין בעזרה כי אינם חולין.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ז
הערה ע"א.

שאם הבהמה קדושה בקדושת דמים אין
משום חולין בעזרה.

זבחים ג': ס"ח, ע"ד.

שהמקדיש בעל מום למזבח נעשה קדוש
בקדושת דמים וזה מספיק כדי לא לעבור
על חולין בעזרה.

זבחים ג': ע"ד.

שעל בהמת חולין שהיא בעלת מום אין
איסור של חולין בעזרה.

זבחים ג': ע"ד.

שהמקדיש חי למזבח נשאר חולין, ושלפ"ז
קשה למה המקריבו אינו עובר משום חולין
בעזרה.

זבחים ג': ע"ב, ע"ג, ע"ד.

שבמעלה לשם עצים אין משום חולין
בעזרה.

זבחים ג': ס"ח.

בענין הילפותא שיש איסור שחיטת חולין
בעזרה גם על חי'.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ז
הערה ע"א והערה ע"ט, ודף נ"ח
הערה ג'.

בענין הילפותא שיש איסור שחיטת חולין
בעזרה גם על בעלי מומין.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ז
הערה ע"ט הערה פ', ודף נ"ח
הערה ג'.

שלמ"ד אין שחיטה לעוף מהתורה אין
איסור (דאורייתא) של שחיטת עוף חולין
בעזרה.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ז
הערה ע"ב, ודף נ"ח הערה ג'.

חומש (תשלום חומש על שבועת שקר)

ע"י בערך שבועת הפקדון - החיובים של

קרן וחומש ואשם.

ע"י בערך תרומות ומעשרות - חומש.

חופה

ע"י עוד בערך אישות, ובערך ביאה - ביאה
נישואין עושה, ובערך נישואין.

א. מהות נישואין

ב. עשיית נישואין

ג. עשיית חופה

ד. עד מתי כלה אסורה לבעלה

ה. חופת נדה וחופת פסולות

ו. ברכות נישואין

א. מהות נישואין

הדרך שבנישואין יש שני ענינים, קנין
ושארות, והיכא שעושה חופה ע"י עשיית
קנין הרי זה פועל קנין ואילו השארות באה
כתוצאה מזה, אבל היכא שהוא עושה
חופה ע"י נהיגת אישות הרי זה להיפך.

קידושין א': נ"ב בההערה
הראשונה.

דרכו של הגרנט"ט שכניסה לרשות עושה את
חלק הקנין, ויחוד עושה את החלק של
אישות.

כתובות א': ל'.

הדרך שלנישואין בעינין מעשה אישות כי
אינן בגדר מעשה קנין אלא עצם הנהיגת
אישות פועלת את הנישואין.

קידושין א': קע"ד סק"א.

קידושין ג': קכ"ז סק"ב.

חומש: פ"י חיי שרה, ונשאלה את
פ"י (כ"ד, נ"ז) (קטע "וי"ל").

ב. עשיית נישואין

ההוה אמינא לומר שנישואין מועיל בעל
כרחה.

כתובות א': ט"ז.

חומש: פ"י חיי שרה, ונשאלה את

כתובות א': רס"ט (קטע "ברם לפ"ז צ"ע").

בענין חופה בפחותה מבת ג' שנים.

קידושין א': חלק ההערות דף י' הערה מ"ז.

בענין נישואין לפני קידושין.

קידושין ג': ס"ג (קטע "והנה מדברי" וקטע אחרון).

בענין נישואין שאין מסורין לביאה.

קידושין ג': קכ"ז.

בענין נתקדשה לדעת אבי' והלך אבי' למדינת הים ונשאת.

קידושין ג': ס"ו, ס"ז.

בענין נתקדשה לדעת אבי' ונשאת שלא לדעת אבי' ואבי' כאן.

קידושין ג': ס"ח.

ג. עשיית חופה

המחלוקת בענין אם חופה היא יחוד או כניסה לרשותו.

כתובות א': כ"ג ולהלן שם, רס"ז.

משמעות דברי הרמב"ם שצריכים שניהם.

כתובות א': כ"ג (קטע "עוד מבואר"), ל' (קטע ראשון).

שלפי הרמב"ם היחוד צריך להיות דוקא ברשותו.

כתובות א': ל' (קטע "והנה לשון הרמב"ם").

בענין אם בשביל היחוד של חופה צריכים שישהה כדי ביאה.

כתובות א': כ"ז, ל"ה.

דרכו של הערוך השלחן שהציור העיקרי של חופה הוא מה שמתחילים לגור יחד.

כתובות א': כ"ח.

בענין איך מהני מסר האב לשלוחי הבעל לפי הסוברים שחופה היא יחוד.

כתובות א': כ"ט.

דרכו של הבית יעקב שרק בקטנה ונערה מהני מסירה.

כתובות א': כ"ט.

פי' (כ"ד, נ"ז) (קטע "מיהו גם על הדרך השני").

בענין אם גם בנישואין לא סגי בהמדריגה של דעת מקנה והסכמה אלא בענין מדריגת רצון גמור וכמו שיש סוברים בנוגע לקידושין.

כתובות א': ט"ז.

חומש: פר' חיי שרה, ונשאלה את פי' (כ"ד, נ"ז) (קטע "גם יש לבאר").

שנישואין תופסין בחייבי לאו.

כתובות א': כ"ד (קטע "והערוך"), כ"ו.

בענין הטעם למה נישואין מוציאין מרשות אב.

כתובות ב': תקל"א (קטע אחרון).

בענין אם אסור מדרבנן להעמיד חופה עם איסורי ביאה היכא שאחרי החופה תהי' מותרת לו (כגון נושא אחות זקוקתו דע"י הנישואין פקעה הזיקה מזקוקתו).

יבמות ב': ש"א (קטע "והנה תוס").

שרק בקידושין של בת קטנה נאמר שלא סגי בהדעת מקנה של האב אלא צריכים גם שהוא יעשה את המעשה קידושין, אבל בנישואין מספיק בהדעת מקנה של האב.

קידושין ג': ס"ב (קטע אחרון).

דברי המהרש"א שלפי רב הונא שסובר שחופה קונה, חופה אחת תעשה אותה מיד נשואה.

קידושין א': נ"ב, קע"ד סק"ב.

עוד בענין חופה קונה לפי רב הונא.

קידושין ג': ס"ג (קטע "והנה מדברי" וקטע אחרון).

בענין אם חופה מהני אע"פ שהיתה בטעות.

כתובות א': כ"ד בהערה הראשונה, ל"ב, רס"ט (קטע "ברם לפ"ז צ"ע").

סברת רעק"א שא"א לעשות חופה על תנאי כי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי.

דברי הרמב"ם בפ"א מהל' נדרים הכ"ב שאם היתה מסירה לרשות הארוס אין האב יכול להפר אפילו נדרים שנדרה עד אז, וכן הבעל אינו יכול להפר אותם כי אין הבעל מפר בקודמין, ומחלוקת הפוסקים אם ס"ל להרמב"ם שהארוס יכול להפר את הנדרים שנדרה לאחר המסירה.

כתובות א': כ"ג (קטע "וע"ע בפ"א").

ד. עד מתי כלה אסורה לבעלה

שיטת הראב"ד שהביא הרשב"א בכתובות דף ז' ע"ב שארוסה אסורה בביאה מן התורה עד לאחר נישואין, ודלא כהרשב"א עצמו שם, וכן דלא כרש"י שם, וכן דלא כהמ"מ שרק לפני קידושין אסורה משום איסור עשה מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה.

כתובות א': קל"ב סק"ג, קל"ז (קטע "ועי' ברשב"א" וקטע "ושוב הביא"), ק"מ.

קידושין א': אות א' (קטע "גם צע"ק"), קע"ד סק"א.

קידושין ב': רמ"א סק"ב.

קידושין ג': ג' סק"ב.

קידושין ד': שכ"ד.

חומש: פר' משפטים, אשר לא יעדה (כ"א, ח') סק"ב.

שיטת הר"ן שהיכא שבוועל אותה לשם נישואין ליכא איסור של כלה בלא ברכה.

כתובות א': ל"ג.

שיטות הפוסקים בענין אם כלה בלא ברכה פירושו הוא בלי ברכה ממש או האם הכוונה היא רק בלי חופה אבל הברכה אינה מעכבת.

כתובות א': קל"ז (קטע "והנה עד כאן"), ק"מ.

שאחרי ברכה לחוד בלי חופה הרי היא עדיין אסורה או משום שהיא עדיין ארוסה או משום שאין לה כתובה.

כתובות א': קל"ז (קטע "וע"ע

ברמב"ם"), קל"ז.

דברי השט"מ בדעת תוס' שאחרי ברכה לחוד הרי היא אסורה בביאה משום שאין לה כתובה אבל הרי היא מותרת ביחוד אע"פ שאין לה כתובה וכהר"ן בריש כתובות, ודלא כבעל העיטור שטובר שהאיסור לבעול כשאין לה כתובה גורם שגם אסורה ביחוד.

כתובות א': קל"ז (קטע "ובאמת").

הדעה (בדעת רבנן דרבי יהודה) שגם לפני ברכה אין איסור יחוד.

כתובות א': קל"ז (קטע "ועוד כתב").

עוד בענין המחלוקת הנ"ל בין הר"ן והבעל העיטור אם מותר להתיחד עמה לפני שכתב לה כתובה.

כתובות א': כ"ג, ל"ו, קל"ז (קטע "ועכ"פ").

הקושיא שלפי הבעל העיטור איך הועיל מה שבירכו ברכת חתנים ביהודה בשעת אירוסין הלא אכתי לא ה' לה כתובה ואכתי היתה אסורה.

כתובות א': קל"ז (קטע "ועכ"פ").

ה. חופת נדה וחופת פסולות

שיטת הר"ן בקידושין דף י' שהיכא שהוא עושה אישות בדרך שעובר על איסור אין הקנין חל.

כתובות א': ל"ג.

האוסרים לעשות חופת נדה כי חופה היא יחוד ואסור לו להתיחד עמה.

כתובות א': כ"ג.

שיטת הרמב"ם שחופת נדה לא מהני כיון שאינה ראוי לביאה. וג' סברות בטעם הרמב"ם, א', דחופת נדה לא שייך להחשב הכנה לביאה, ב', האיסור יחוד גורם שלא תחול החופה, ג', אין נישואין תופסין באשה שאסורה עליו.

כתובות א': כ"ג.

עוד בשיטת הרמב"ם הנ"ל.

כתובות א': ל' (קטע "ועוד ביאר"), ק"ג.

דברי המ"מ שלכן גם חופה בלא כתובה לכתחילה לא יעשה.

כתובות א': כ"ג (קטע "ברם הרמב"ם", ל"ו (קטע ראשון).

הסוברים שגם בדיעבד לא מהני חופה בלא כתובה.

כתובות א': ל"ו.

דברי השט"מ שהיכא שאסור לו להתיחד עמה "לאו שמה חופה לדעת כמה רבוותא".

כתובות א': צ' (קטע ראשון), צ"א סק"א.

פסקו של הרמב"ם שתלמיד חכם שתבע את ארוסתו להנשא אינו צריך לחכות עד שתספור ז' נקיים ותטבול כי חזקה שלא יבעלנה עד שתספור ז' נקיים ותטבול, וקשה דמ"מ הוי חופה שאינה ראוי לביאה (והשגת הראב"ד על הרמב"ם, ודברי המ"מ שמותר לו להתיחד עמה).

כתובות א': ל"ו (קטע "והנה יש עוד ציור").

בענין אם אינה ראוי מדרבנן חשיבא אינה ראוי מן התורה כיון שלמעשה אינה ראוי.

כתובות א': ל"ו, (קטע "ובאמת" ולהלן שם).

שאפילו אם מותר לעשות חופת נדה מצד דיני חופה אבל אסור משום שלא יוכל לבעלה בליל חמישי ואין כאן תקנת טענת בתולים.

כתובות א': כ"ג בההערה.

דרכו של הגרנ"ט שגם לפי הרמב"ם חופת נדה מהני לענין חלק הקנין, ורק לענין להתירה בביאה אינה מועילה.

כתובות א': ל'.

דרכו של הבית מאיר שגם לפי הרמב"ם מהני חופת נדה להתירה בביאה ורק לענין קנינים אינה מועילה (להיפך מדרכו של הגרנ"ט).

כתובות א': כ"ד (קטע "ועוד תי"), ל"א, ל"ו (קטע אחרון).

המחלוקת בין הבית שמואל והחלקת מחוקק אם "אינה ראוי לביאה" הוא חסרון

גם במסירה מרשות האב לרשות הבעל או האם זה חסרון רק ביחוד.

כתובות א': ל' (קטע "והנה דרכיהם"), ל"ו (קטע "מיהו באמת").

דרכו של הבית יעקב שרק בקטנה ונערה מהני מסירה וזה פועל נישואין גם בנדה.

כתובות א': כ"ט.

דרכו של הערוך השלחן שהרמב"ם מודה שהציור העיקרי של חופה, דהיינו מה שמתחילים לגור יחד, הרי זה מועיל גם בנדה.

כתובות א': כ"ח.

דרכו של הקרבן נתנאל שהרמב"ם איירי כשלא ידע שהיא נדה ומשום מקח טעות אתי עלה.

כתובות א': ל"ב.

דברי רעק"א שגם לפי הרמב"ם ביאת נדה מהני לעשותה נשואה.

כתובות א': כ"ח בההערה הראשונה.

ביאורים בדברי הרמב"ם שהזכיר שוב בפ"י מהל' אישות הלכה ו' ענין חופת נדה והתם משמע דשפיר מהני בדיעבד ולא עוד אלא שאינו חוזר ומברך.

כתובות א': כ"ה, ל' (קטע "גם יש ליישב"), ל"א, ל"ב.

הקושיא על הרמב"ם שסובר שחופת נדה לא מהני ממה שפוסק שיש חופה לפסולות, והתירוצים שהתם איירי רק לענין תרומה, א"נ שכוונת הרמב"ם היא רק לנדה ולא לשאר פסולות.

כתובות א': כ"ד.

ביאור דעת שמואל שסובר שאין חופה לפסולות, דמאי שנא ממה שקידושין תופסין בחייבי לאוין.

כתובות א': כ"ו.

בענין אם מודה שמואל שחופת נדה מהני (לפי החולקים על הרמב"ם וסוברים דמהני).

כתובות א': כ"ו.

חזקה

בענין חזקה נגד עד אחד, עיין בערך עד אחד - עד אחד נגד חזקה, ובידו.

בענין חזקה נגד קרוב, ע"י בערך קרוב.

בענין חזקה במקום תרי ותרי, ע"י בערך עדות - תרי ותרי כשיש חזקה.

בענין חזקה נגד ברי לי, ע"י בערך ברי לי - ברי לי נגד חזקה או נגד שאר דברים המכריעים.

בענין חזקת האם מהני לבת, ע"י בערך ראוה מדברת - מכשיר או פסול בכחה.

בענין חזקת מרא קמא, ע"י בערך חזקת מרא קמא.

בענין אם מהני חזקה להחזיק לכהונה, ע"י בערך כהונה - מעלין לכהונה.

בענין חזקה דכיבוש מלחמה על קרקע ועל עבדים, ע"י בערך שבאי - קנין השבאי ע"י כיבוש מלחמה או יאוש, שם, - עוד בענין כיבוש מלחמה

בענין חזקת שלש שנים, ע"י בערך חזקת שלש שנים.

בענין חזקה שאין עמה טענה, ע"י בערך טענה - חזקה שאין עמה טענה.

בענין חזקה בהדי כחות אחרים, ע"י בערך מוחזק - מוחזק נגד צירוף כחות אחרים.

בענין קנין חזקה, ע"י בערך קנין חזקה.

בענין שיטות הראשונים והפוסקים איך מחזיקים בתשמישין וניזקין, האם צריכים טענה וג' שנים, ע"י בערך חזקת תשמישין וניזקין.

א. הכח של חזקה

ב. חזקה דאיתרע, חזקה העשויה להשתנות, חזקת הגוף, חזקת צדקות, חזקה דאתי מכח רובא

ג. חזקת היתר

ד. חזקה דהשתא ומקוה שנמדד ונמצא חסר

בענין אם מודה שמואל שע"י ביאה שפיר נעשית נשואה.

כתובות א': כ"ו (קטע "והנפ"מ"). קושיית השער המלך והבית יעקב שאם חופת נדה לא מהני איך ה' מתחתן הכהן גדול ביוה"כ עם האשה שהפרישו לו הלא היא אסורה עליו ביוה"כ והוי כמו חופת נדה. ועוד דאיך שייך לעשות את החופה הלא אסור לו להתיחד עמה.

כתובות א': כ"ח, כ"ט.

ו. ברכת נישואין.

ע"י בערך ברכות - ברכות נישואין.

חור בן מרים

שהי' בן כלב בן יפונה ומרים בת עמרם. דמויות ותקופות: כלב בן יפונה סק"ג.

חזיר

ביאור מה שאמרו חז"ל שנקרא שמו חזיר כי עתיד הקב"ה להחזירו לישראל.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ז' סק"ג (קטע "והאור" וקטע "ובפי"ג").

חומש: פר' שמיני, ואת החזיר (י"א, ז').

"נזם זהב באף חזיר, זה הלומד לפרקים" (כלה רבת').

אבות: שמ"ו.

שהאסור לאכול בשר חזיר הוא מהדברים שעכו"ם משיבים עליהם.

יבמות ב': ת"כ (קטע אחרון).

בענין מה שחזיר הנובר באשפה משלם חצי נזק.

ב"ק א': מ"ד.

חזן

שאינ לו חלק לעוה"ב.

סנהדרין: שנ"ד (קטע "וע"ע באדר"ג בפרק ל"ו").

אבות: קמ"ד (קטע "ובפרק ל"ו").

"ושני חזנין" (בענין שכדי להושיב ב"ד של כ"ג צריכים שני תושבי העיר גם כנגד שני חזנין).

סנהדרין: רמ"ט.

- ה. רובא וחזקה רובא עדיף, וסמוך מיעוטא לחזקה
- ו. ספק ספיקא נגד חזקה
- ז. מיגו נגד חזקה
- ח. חזקה אשה דייקא ומינסבא
- ט. חזקה לא חציף איניש למיכל פירי דלאו דידי
- י. חזקה "שהחזק לפנינו" יא מחזקינן מאיסור לאיסור

א. הכח של חזקה

בענין המחלוקת אם לומדים חזקה מדרשה דקרא או מהלכה למשה מסיני.

סימנים בענינים שונים: "בענין חזקה דמעיקרא".

בענין אם חזקה דמעיקרא מהני משום דחשיב בירור, או האם זה בגדר גזיה"כ של התנהגות במצב של ספק.

יכמות ב': תקל"ו, ת"ר.

יכמות ג': נ"ה (קטע ראשון ולהלן שם), ע"ג סק"ב.

כתובות א': ר"ו סק"ב (קטע "מיהו גם לפ"ז"), רי"ד, רט"ז, שע"ב (קטע אחרון).

כתובות ב': קכ"ח (קטע "ובביאור"), ק"מ סק"ב (קטע ראשון) סק"ג, רל"א (קטע "ג"), רל"ד סק"ב, רל"ה סק"א, רמ"ב*, רנ"ח סק"א (קטע ראשון וקטע "גם יש לחלק שאפילו").

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע "ברם באמת"), פרק השולח - עבדים ע"ה.

קידושין א': נ"ה סק"ד.

קידושין ד': ר"ס סק"ג (קטע "ויש ליישב"), רע"ד סק"ו (קטע "גם י"ל"), רפ"א סק"א, רפ"ב (קטע ראשון ולהלן שם).

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ד (קטע "עוד יש לפרש כוונת תוס' בתירוץ"), ע"ב (קטע "והנה הנתיחה"מ"), רע"ב (קטע "וביאר"), רפ"ב (קטע "והנה בחולין"), ש"ה

סק"א (קטע "מיהו רעק"א"), פרק המפקיד קע"ח (קטע אחרון).

ב"ב א': ר"ד סק"ד סק"ה.

ב"ב ב': ר"מ סק"ד (קטע "והנה יש לעיין"), שכ"ה סק"א (קטע "מיהו יש לפקפק"), של"ט (קטע "ג"), שמ"ב סק"ב, שמ"ג סק"א (קטע "רע"ע בשט"מ"), שמ"ה (קטע ראשון), שנ"ז סק"ב בהערה השני'.

סנהדרין: פרק זה בורר מ"ד בהערה השני'.

סימנים בענינים שונים: "בענין ספיקא דדינא" סק"א (קטע "ומעתה" ולהלן שם). "בענין חזקה דמעיקרא". "בענין עד אחד" (קטע "מיהו נראה"). "סוטה" ד' (קטע "ועכ"פ נראה").

הצד שחזקה אינה בגדר בירור, וגם לא בגדר גזירת הכתוב של התנהגות במצב של ספק, אלא יסוד הדין של חזקה הוא שהתורה אמרה שכשיש חזקה לא להסתפק.

סימנים בענינים שונים: "בענין עד אחד" (קטע "מיהו נראה" וקטע אחרון).

בענין לפי הדרך של גזירת הכתוב של התנהגות, מה לומדים מהפסוק גבי נגעים בחולין דף י"ע"ב (שהוא הילפותא שאזלינן בתר חזקה), האם הפסוק משמיענו דין כללי לכל התורה כולה, או האם כוונת הפסוק גבי נגעים היא לקבוע שכל היכא שכתבה התורה דין מסוים כוונת התורה באותו פסוק היא לומר שננהוג כן עד שנדע שנשתנה.

קידושין ד': רע"ד סק"ו (קטע "גם י"ל").

הסברא שאפילו אם חזקה היא בגדר גזירת הכתוב של התנהגות, אבל הטעם למה גזרה כן התורה הרי זה משום מדת ההוכחה שיש בזה, אבל אין מדת ההוכחה מספיק גדולה שתוכל להכריע בזכות עצמה.

קידושין א': נ"ה סק"ד.

ב"ב א': ר"ד סק"א (קטע "גם י"ל") סק"ה, ר"ה (קטע "ויש

לברא"), רי"א (קטע "מיהו").
 ב"ב ב': שני"ז סק"ב בהערה
 השני".
 סימנים בענינים שונים: "בענין
 ספיקא דינא" סק"א (קטע "מיהו
 באמת).

בענין אם הכוונה בגזירת הכתוב של
 התנהגות היא לגזירת הכתוב שנדון כאילו
 הדבר הי' מבורר, או האם הכוונה היא
 שנפסק פסק דין של ודאי איסור אבל בלי
 לומר דהוי כאילו הדבר מבורר, או האם
 הכוונה היא רק שלא משנים את המצב
 מספק, אבל אין כאן פסק דין של ודאי
 איסור.

כתובות ב': ק"מ סק"ג.
 תמיד מכריעים ע"י החזקה שהיא על
 הנקודה של מקור הספק, ושוב הרי זה
 מועיל גם לגבי דבר שהוא בגדר תוצאה
 אע"פ שעל התוצאה יש חזקה הפכית.

יבמות ב': תקל"ג סק"ב.
 כתובות א': ק"פ (קטע "ושוב"
 וקטע "והנה הפ"י").
 כתובות ב': רמ"ב.
 גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע
 "ושמעתי" [הראשון]).
 קידושין ד': שצ"א, שצ"ד סק"א.
 ב"ק א': הוספות על פרק המניח
 משנת תשע"ז ה' (קטע "ובאמת יש
 להקשות" ולהלן שם).

שהיכא שיסוד הספק הוא בענין ממונות אין
 מכריעים על פי חזקת היתר אלא מכריעים
 על פי כללי דיני ממונות ואז האיסור נגזר
 אחרי הממון.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג.
 סברת הקובץ הערות שחזקה מהני רק היכא
 שהאיסור חל בתחילה לעולם, אבל היכא
 שהאיסור נובע מהמצב של כל רגע ורגע
 לא אזלינן בתר חזקה להתנהג כאילו
 האיסור המשיך.

יבמות ג': מ' (קטע "מיהו ראיתי").
 גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע
 "מיהו ראיתי").
 ב"מ: פרק שנים אוחזין ר"ו (קטע

אחרון), רע"ג (קטע "ויש ליישב").
 חומש: פר' מצורע, שבעת ימים
 תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד
 הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע "מיהו
 ראיתי").

בענין היכא שנתגלה שנהגנו בטעות, האם
 שייך לומר שבכל זאת נוצרה חזקה.

יבמות ב': תקפ"ה (קטע "והנה
 הרש"ש" וקטע "והנה בנוגע"),
 תקצ"ב סק"ג (קטע "וכתב").
 יבמות ג': נ"ט (קטע "ועוד כתב"
 וקטע ועכ"פ" וקטע "והנה
 לכאורה").

כתובות א': מ"ט.
 כתובות ב': ג' בהערה השלישית,
 רכ"ו סק"ו, רל"ד.
 גיטין: פרק המביא גט נ"ג (קטע
 "מיהו צ"ע על הב"ש").

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ד (קטע
 "עוד יש לפרש כוונת תוס'
 בתירוצם"), רל"ו (קטע "מיהו יש
 ליישב" ולהלן שם), רמ"ב סק"א
 (קטע "מיהו י"ל"), פרק המפקיד
 קע"ח (קטע אחרון).

ב"ב ב': של"ד סק"ו, שמ"ב סק"א
 (קטע ראשון וקטע "והנה
 הרמב"ן"), שמ"ד (קטע אחרון).
 סימנים בענינים שונים: "סוטה" ד'
 (קטע "מיהו י"ל" וקטע "ועכ"פ
 נראה").

הדרך שהיכא שנתגלה שהדבר הי' טעות אז
 לא שייך להחזיק מאותו זמן אבל היכא
 שלא היתה טעות רק שנתבטל על דרך
 עקירה למפרע אז שפיר אפשר להחזיק
 מאותו זמן.

גיטין: פרק השולח פ"ח (קטע
 ראשון).

סברת ההגהות מיימוניות שהיכא שלפי
 דברי העד מעולם לא הי' הדבר אסור
 (ודלא כמו שהחזקנו ששפיר הי' אסור) אין
 זה נקרא שהוא אומר נגד חזקה.

כתובות ב': קע"ד סק"ג.
 קידושין ד': רס"ג סק"א, שצ"ז
 סק"ב.

הדרך שהיכא שאין כאן ספק גמור אלא רק חסרון ידיעה לא אזלינן בתר חזקה.

ב"ב ב': שצ"ג סק"א (קטע ראשון).

הסברא שהיכא שאינו ספק השקול לא מהני חזקה.

יבמות ג': נ"ה (קטע "שור"ר).

כתובות ב': קכ"ח (קטע "וע"ע בקו"ש").

ב"ב ב': שנ"ז סק"ג.

בענין אם בספיקא דינא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא.

קידושין א': נ"ה סק"ג ולהלן שם.

קידושין ד': רי"א (קטע "ובביאור").

ב"מ: פרק שנים אוחזין רע"ג* (קטע "וי"ל").

ב"ב ב': שנ"ז סק"א סק"ג.

הוריות: מ"ו.

סימנים בענינים שונים: "בענין ספיקא דינא" סק"א. "בענין ספק ספיקא" (קטע "ועוד דע"י").

הסברא שלא אמרינן חזקה להמשיך את האיסור אם נצטרך לנקוט עי"ז שקרה ונתחדש מעשה מסוים כי יסוד הדין של חזקה הוא שנוקטים שלא קרה שום שינוי.

יבמות ג': מ' (קטע "גם יש לבאר את תירוצם").

גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע "גם יש לבאר את תירוצם").

קידושין ד': שפ"ט (קטע "ובספר").

ב"ק א': תקס"ח.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע "גם יש לבאר את תירוצם").

הסברא שלא אמרינן חזקה להמשיך את האיסור אם נצטרך לנקוט עי"ז שיש כאן טומאה חדשה.

יבמות ג': מ' (קטע ראשון).

גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע ראשון).

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע ראשון).

דברי הרשב"א בשם רבינו יונה שהיכא שהדבר בודאי נשתנה, וא"א לומר שנשתנה ממש זה עכשיו, אלא בודאי נשתנה בהעבר רק דלא ידעינן אם הרבה בהעבר או מעט, לא סמכינן אחזקה.

כתובות א': ק"פ (קטע "וביותר"), ת' (קטע אחרון).

בענין אם אזלינן בתר חזקה בציור של קבוע.

כתובות א': שע"ב (קטע "מיהו נראה" ולהלן שם).

דברי האבן האזל שבאיקבע ב' חתיכות לא שיין לאוקמה אחזקה, וראי' לדבר מט' חניות דחזינן שלא אמרינן שם סמוך מיעוטא לחזקת אינו זבוח.

כתובות א': ת' (קטע "מיהו קשה").

יבמות ג': ס"ד.

כתובות ב': קל"ג*.

דברי התשב"ץ שאם יש ספק אם האשה שהוליד ממנה היא נכרית או לא, לא שיין להעמיד את הולד על חזקת אבהתא כי אם היא גוי' הרי ולדה כמותה ואינו אביו.

כתובות ב': שכ"ט.

בענין מה שבהציור של שני שבילין מכריעים על פי החזקת טהרה של הגברא.

ב"ב ב': שכ"ה סק"ג.

מחלוקת הפוסקים אם ספיקא דרבנן אסור היכא שיש חזקת איסור.

יבמות ב': ת"ר.

הדרך שכמו שרבי מאיר חושש למיעוטא ואינו הולך אחרי רוב הה"נ שאינו הולך אחרי חזקה.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע "ושמעתי שרוצים").

בענין היכא שהוא מתחייב חלק מהתביעה

כי יש נגדו חזקה דמעיקרא, האם מתגלה שהי' חייב לשלם את החלק ההוא כל הזמן או האם הוא מתחייב רק בשעת גמר דין.

ב"מ: פרק שנים או חזין ע"ב (קטע "והנה הנתיחה"מ").

ב. חזקה דאיתרע, חזקה העשויה להשתנות, חזקת הגוף, חזקת צדקות, חזקה דאתי מכח רובא

שיטת המהרי"ט שחזקה דאיתרע לא מהני כתובות ב': קנ"ג.

קידושין א': נ"ה סק"ז (קטע אחרון).

קידושין ד': שפ"ח, שצ"ב, חלק ההערות דף ע"ט הערה י"ג.

סימנים בענינים שונים: "בענין ספיקא דרבנן לקולא" סק"ג. "בענין ספיקא דדינא" סק"ב (קטע ראשון). "בענין חזקה דמעיקרא" (קטע "ועי' בספר").

שיטת הרשב"א שחזקה דאיתרע מהני לחומרא אבל לא לקולא.

יבמות ב': רצ"א (קטע אחרון).

דברי הפ"י שחזקה דלא איתרע עדיף מרובא.

כתובות ב': קע"ד סק"ג, קפ"ז.

בענין חזקה העשויה להשתנות.

יבמות ג': מ' (קטע "גם יש לבאר את כוונתם"), מ"א.

כתובות א': ת' (קטע ראשון).

גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע "גם יש לבאר שכוונתם"), מ'.

ב"ק א': תקס"ז (קטע "ובאמת"), תקס"ח (קטע "ברם צ"ע").

הוריות: מ"ו.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע "גם יש לבאר שכוונתם").

דברי התוס' הרא"ש בכתובות דף ע"ה שחזקת הגוף עדיפא מחזקה העשויה להשתנות.

כתובות א': ק"פ (קטע "ברם עי").

דברי רבי יוסף ענגל זצ"ל בספר ציונים לתורה שהיכא שהחפץ הי' אסור מן התורה, והותר מן התורה, ונשאר ספק אם עודנו אסור מדרבנן, לא אזלינן בתר החזקה דמעיקרא (אפילו לפי הסוברים שבספיקא דרבנן אזלינן בתר חזקה דמעיקרא ואוסרים).

סימנים בענינים שונים: "בענין ספיקא דרבנן לקולא" סק"ג.

דברי הרשב"א בתוס' בכתובות דף ע"ה ע"ב ד"ה אבל וכו' שחזקת פנוי' אינה כלום במקום חזקת הגוף.

כתובות א': ק"פ (קטע "ותי" ולהלן שם).

הדרך שחזקת הגוף עדיפא מכל החזקות.

ב"ק א': תקס"ז (קטע אחרון).

דברי הש"ש שרק חזקת טהרה לא מהני בספק טומאה ברשות היחיד אבל חזקת הגוף או חזקת כשרות שהיא בגדר חזקת הגוף, שפיר מהני.

כתובות א': קס"ב (קטע "והש"ש"), רס"ח.

בענין חזקת צדקות.

יבמות ב': תקל"ט (קטע אחרון).

כתובות א': רצ"ט (קטע "ב").

כתובות ב': קכ"ח (קטע "והנה עד כאן"), רל"ו (קטע "מיהו דברי").

קידושין ד': רפ"ב (קטע אחרון).

ב"ב ב': שמ"ד (קטע "מיהו דברי"), שמ"ה (קטע "והנה עד כאן").

בענין אם יש לאדם חזקה שיעשה דברי חסידות.

יבמות ב': תכ"ז (קטע "והנה אכתיו"), ת"ל סק"א (קטע "ובאמת"), סק"ב בההערה השני'.

כתובות ב': כ"ד (קטע "ובאמת"), כ"ה סק"א (קטע "והנה הש"ש"), ל"ג.

הגדר של חזקה דאתי מכח רובא, ומה הוא

החילוק בין רוב לבין חזקה דאתי מכח רובא.

כתובות ב': ל"א.

קידושין ד': שצ"ז סק"ד.

עוד בענין חזקה דאתי מכח רובא.

יבמות ג': נ"ה (קטע "מיהו אולי").

כתובות א': קנ"ח (קטע "ובהחידושים").

כתובות ב': כ"ג, ע"ג, קכ"ח (קטע "מיהו אולי"), קמ"ה.

ג. חזקת היתר

שיטת הרשב"א דלא אזלינן בתר חזקה כדי להתיר אלא רק כדי לאסור.

קידושין א': נ"ה סק"ז (קטע "וע"ע").

קידושין ד': רי"א (קטע "וע"ע שם בקו"ש"), רע"ד סק"ו (ושכן סובר גם הרמב"ן), רע"ה סק"ב.

הדרך שמדרבנן לא סמכינן על חזקת היתר. כתובות א': קע"ט סק"ב.

הדרך שבכל זאת לענין להוציא אשה מבעלה השאירו את הדבר על החזקת היתר ולא החמירו לאסור אותה לבעלה.

כתובות א': קע"ט סק"ב.

שיטת רש"י בחולין דף קל"ד שרבנן החמירו שלא לסמוך על חזקת היתר לענין להתיר איסור מיתה בידי שמים, אבל לענין להתיר איסור יותר קל שפיר סמכינן.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו סק"ב (קטע "והנה הדר") סק"ד.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע ראשון).

קידושין ד': קפ"ד (קטע "ומעתה"), רי"א (קטע "גם י"ל").

דברי תוס' ביבמות שחזקת היתר מהני להתיר תרומה.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע ראשון).

דברי הרשב"א בשם ר"ת שבקטנה יתומה שנתקדשה ע"י אמה אין חוששין שמא אבי

קידש אותה כי אזלינן בתר חזקת היתר.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע אחרון).

ד. חזקה דהשתא ומקוה שנמדד ונמצא חסר

שחזקה דהשתא שייכת רק מזמן שהי' שייך שהמציאות תהי' אחרת, אבל לא בציוור שביום שאחרי השלמת הששה חדשים של נערות נודע לנו שכבר נעשית בוגרת, דלא מחזיקים שכבר היתה בוגרת לפני יום השלמת ששה חדשים כי היום אי אפשר שתהי' נערה אלא רק בוגרת.

קידושין ד': שפ"ג (קטע "ועכ"פ יצויר"), שפ"ז.

בענין כאן נמצא כאן הי'.

כתובות א': ר"ט (קטע "וע"ע בש"ש"), ר"ע.

כתובות ב': תצ"ד, תצ"ט.

ביאורו של רעק"א בהמחלוקת בין רב ושמואל בקידשה אבי' בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפנינו.

כתובות א': ק"פ (קטע "מיהו עי' באבי עזרי").

משמעות דברי רש"י שרב ושמואל שחולקים אם מהני חזקה דהשתא, חולקים רק כשאין שם חזקה דמעיקרא.

קידושין ד': שפ"ט (קטע ראשון), ש"צ.

הדרך שכשלא הי' שם שום מצב ידוע קודם, או לכו"ע אזלינן בתר חזקה דהשתא.

קידושין ד': שפ"ט (קטע "ובספר").

סברת התוס' הרא"ש ורעק"א שרק בכגון מקוה שנמדד ונמצא חסר שייך חזקה דהשתא (דהיינו שכמו שנמצא עכשיו חסר ה"ה שהי' חסר קודם בשעת הטבילה), כי המקוה הי' כל הזמן "חסר ואתאי".

כתובות א': ק"פ (קטע "ורעק"א", וקטע "ועי' גם בתוס' הרא"ש").

סברת רעק"א שאפשר לצרף חזקה דהשתא שמורה לצד ההיתר בהדי החזקה דמעיקרא

כתובות א': קמ"ה סק"א (קטע ראשון).

דברי הש"ש שרובא וחזקה רובא עדיף משום שרוב הוא מן ההווה ואילו חזקה הוא מן העבר.

סימנים בענינים שונים: "בענין חזקה דמעיקרא" (קטע ו' מיהו הש"ש).

הדרך שרובא וחזקה רובא עדיף כי רוב הוא בגדר בירור, ואילו חזקה היא בגדר גזירת הכתוב של התנהגות במצב של ספק, וממילא לאחר שנתברר הספק ע"י הרוב אין כאן ספק, ולא שייך הגזירת הכתוב של חזקה.

כתובות א': קפ"ד (קטע ראשון), שע"ב (קטע אחרון).

ב"מ: פרק שנים או חזין רפ"ב (קטע "והנה בחולין").

ב"ב א': רי"ד.

סימנים בענינים שונים: "בענין חזקה דמעיקרא" (קטע "ועכ"פ").

בענין אם אמרינן רובא וחזקה רובא עדיף היכא שגם אחרי זה אכתי ישאר ספק אחר.

כתובות א': קפ"ד (קטע ראשון).

הדרך שרק רובא דליתא קמן עדיף מחזקה אבל לא רובא דאיתא קמן.

כתובות א': קע"ט סק"ד (קטע אחרון).

דברי הפ"י שאע"פ שרובא וחזקה רובא עדיף אבל כשכל אחד מהם הוא בנפרד חזקה יכולה לפעול יותר ממה שרוב יכול לפעול, והש"ש שחולק על זה.

כתובות א': שכ"ה, שע"ב (קטע אחרון).

דברי הפ"י שברוב כנגד ב' חזקות לא אמרינן מדאורייתא רובא עדיף אבל רבנן החמירו ואמרו שגם ככה"ג הרוב עדיף.

כתובות א': קפ"ה.

שיטת הריב"ש שרוב אינו עדיף משתי חזקות אלא נשאר מחצה על מחצה.

קידושין ד': שפ"ו (קטע "והנה מש"כ"), שצ"ג בהערה, שצ"ח.

שמורה ג"כ היתר רק בצירור שהמציאות של עכשיו היא כך שהיא מורה רק היתר ואינה גם הדבר שמעלה את החשש של איסור (עיי"ש הצירור).

כתובות א': ק"פ (קטע "ושוב כתב").

משמעות דברי הר"י שרב אזיל בתר חזקה דהשתא רק כשיש גם רוב.

קידושין ד': שפ"ט (קטע "מיהו תוס" ולהלן שם).

בענין אם במקוה שנמדד ונמצא חסר מהני תרתי לריעותא כי החזקה דהשתא מצטרפת בהדי החזקת טומאה של הגברא והרי הן מבטלות את החזקת שלם של המקוה, או האם זה משום שהחזקת טומאה של הגברא והחזקת שלם של המקוה מבטלות זו את זו ונשארת החזקה דהשתא.

כתובות א': ק"פ (קטע "מיהו עי' באבי עזרי").

קידושין ד': שצ"ד.

בענין למה לא אמרינן במקוה שנמדד ונמצא חסר שהחזקת טומאה של הגברא אינה כלום במקום החזקת הגוף של המקוה.

כתובות א': ק"פ (קטע "והנה הפ"י").

דעת המ"ד שמוציאין ממון ע"י חזקה דהשתא.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו סק"ב בהערה הראשונה.

עוד בענין חזקה דהשתא.

קידושין ד': שצ"ד - שצ"ו.

עי' בערך חזקת מרא קמא עוד פרטי דינים בענין חזקה דהשתא, וכן עי' להלן כאן בסוף סק"ה.

ה. רובא וחזקה רובא עדיף, וסמוך מיעוטא לחזקה

בענין אם טעמייהו דרבנן למה לית להו סמוך מיעוטא לחזקה, אלא שרובא וחזקה רובא עדיף, הוא משום שהמיעוט בטל במקומו (פ"י), או האם אינו בטל במקומו רק שרוב עדיף ממיעוט בהדי חזקה (ש"ש).

הדרך שב' חזקות דמעיקרא עדיפי מרוב, ואפילו מרוב בהדי חזקה דהשתא.

קידושין ד': שפ"ו (קטע "והנה מש"כ").

בענין סמוך מיעוטא לחזקה.

כתובות א': ש"ב בההערה.

גיטין: פרק המביא גט ל'.

דברי השט"מ ורעק"א שסמוך מיעוטא לחזקה אמרינן רק כשהפלאג והמיעוט הם על אותה נקודה ממש.

כתובות א': קפ"ד (קטע "והשט"מ").

שלפי רבי מאיר היכא שיש רוב נגד חזקה אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלאג על פלאג מדאורייתא, ולכן מהני גם להקל, דהיינו כשהמיעוט והחזקה הם לצד ההיתר, ולפי רבנן אמרינן כן רק מדרבנן, ומש"ה מהני רק להחמיר אבל לא להקל.

גיטין: פרק המביא גט ל'.

דברי רש"י שהטעם למה סובר רבי מאיר סמוך מיעוטא לחזקה הרי זה משום דס"ל שחיישינן למיעוטא.

קידושין ד': שפ"ט סק"א (קטע ראשון ולהלן שם).

דברי הריטב"א שבין לפי ר"מ ובין לפי רבנן לא סמכינן מיעוטא דמיעוטא לחזקה.

גיטין: פרק המביא גט ל' ובההערה שם.

ו. ספק ספיקא נגד חזקה

בענין ספק ספיקא נגד חזקה.

כתובות א': קס"א, קס"ה, קע"ט סק"ג, סק"ד, ק"פ (קטע "ושוב הקשה"), ר"ו סק"א (קטע "ועכ"פ"), ר"ח, שנ"א.

ב"ק א': קע"ז, תקס"ח.

סימנים בענינים שונים: "בענין ספק ספיקא" (קטע "מיהו יש לדחות" וקטע "ועוד דעי").

בענין היכא שספק אחד הוא נגד החזקה וספק אחד אינו נגד החזקה, ובענין היכא ששני הספקות הם נגד החזקה.

כתובות א': קס"א, ק"פ (קטע

"ושוב הקשה"), ר"ח.

ז. מיגו נגד חזקה

שאינן כל המיגויים שויים לענין היכא שהמיגו הוא נגד חזקה.

גיטין: פרק המביא גט י"ז סק"א.

בענין מיגו נגד חזקה דמעיקרא.

כתובות ב': ל"א.

גיטין: פרק המביא גט קכ"ד (קטע "מיהו יש לתרץ").

קידושין ד': רנ"ד סק"ב.

בענין מיגו של בידו נגד חזקה דמעיקרא.

כתובות ב': מ"ו.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קל"ד.

בענין מיגו נגד שתי חזקות.

ב"ב א': פ"ז.

בענין מיגו נגד החזקה של מלוה מידק דייק, או נגד החזקה של אין אדם פורע תוך זמנו, או נגד החזקה של שטרך בידי מאי בעי.

כתובות ב': כ"ו סק"א סק"ג, ל' סק"א, ל"א, קי"ט, קמ"ה.

גיטין: פרק המביא גט י"ז סק"א.

ב"ב א': ל"ז.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קע"ד.

בענין אם מיגו מהני נגד החזקה של כל מה שתחת ידו שלו הוא (היכא שאינו ציור שנצטרך להוציא).

כתובות ב': מ"ה.

ב"ב ב': שפ"ו סק"ב סק"ה.

סנהדרין: פרק זה בורר צ"ג.

בענין שאפילו אם מיגו רגיל לא מהני נגד החזקה הנ"ל אבל האם מיגו של בידו שפיר מהני.

ב"ב ב': שפ"ו סק"ה.

בענין מיגו נגד החזקה ששני השותפין בנו את הכותל של היזק ראי.

ב"ב א': ל"ז (קטע "ברם" ולהלן שם).

בענין מיגו נגד החזקה ששותפין לא קפדי אהרדי.

ב"ב א': ט' סק"ח.

ח. חזקה אשה דייקא ומינסבא

שהחזקה שאשה דייקא ומנסבא הוי בגדר חזקה דאתי מכח רובא.
יבמות ג': ס"ה.

כתובות ב': קכ"ח (קטע "מיהו אולי").

בענין החזקה שאשה דייקא ומנסבא היכא שאינה אומרת ברי לי.

כתובות ב': קל"ב.

שיטת ר"ת שנשאת לאחד מעדי' ואומרת ברי לי מהני משום שהחזקה שאשה דייקא ומנסבא מרעה להחזקת אשת איש.

יבמות ב': תקל"ט (קטע "והנה תוס' בב"ב").

יבמות ג': נו"ו, ס"ה, ס"ז, ס"ח.

כתובות ב': ק"ל (קטע ראשון), קל"ב, קל"ג סק"ד.

ג' שיטות בענין כוונת ר"ת שהחזקה שאשה דייקא ומנסבא מרעה להחזקת אשת איש.

כתובות ב': קל"ג סק"ד.

בענין היכא שיש החזקה שאשה דייקא ומנסבא נגד חזקת אשת איש, האם זה מיקרי כמו איקבע איסורא.

יבמות ג': ס"ד

כתובות ב': קל"ג*.

ט. חזקה לא חציף איניש למיכל פירי דלאו דידי'

בענין אם צריכים שיאמר מראש שהוא הולך לאכול פירות ורק אז אמרינן לא חציף איניש לאכול פירות דלאו דידי', וכן האם צריכים שיאמר כן בפרהסיא.

ב"ב ב': שפ"ב, שפ"ה (קטע "וברמב"ן").

הדרך שהיכא שלא אמר כן מראש בענין שיאכל זמן מרובה.

ב"ב ב': שפ"ב (קטע "מיהו הרמב"ן"), שפ"ה (קטע "וברמב"ן").

בענין אם מהני החזקה שלא חציף איניש בלי שיהי' מוחזק.

ב"ב ב': שס"א סק"י, שע"ט

סק"א, שפ"ב (קטע "והנה הב"ח").

בענין אם מי שיש לו החזקה שלא חציף איניש צריך להשבע שבועת היסת.

ב"ב ב': שס"א סק"ט סק"י.

שיטת הרשב"ם ותוס' שהחזקה שלא חציף איניש לא מהני על להבא.

ב"ב ב': שע"ו סק"ד, שע"ט.

בענין מיגו נגד החזקה שלא חציף איניש.

ב"ב ב': שע"ז סק"ג, שפ"ה.

הדרך שאם הוא טוען שהבעלים נתנו לו רשות לאכול לא אמרינן לא חציף, אלא רק אם הוא טוען שמכרו לו.

ב"ב ב': שפ"ה.

י. חזקה "שהוחזק לפנינו"

דברי הש"ש ש"תרי גווני חזקה איכא, א' חזקה קמא שהיתה עד עתה אסורה או מותרת והוא חזקת איסור או חזקת היתר, השני חזקה שהוחזק לפנינו וכהאי דאמרו פרק עשרה יוחסין סוקלין ושורפיין על החזקות וכו'.

קידושין ד': רנ"א סק"א (קטע "ונראה"), ר"פ סק"ו, שצ"ז סק"ב.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קב"ט (קטע "ויש ליישב").

שחזקה "שהוחזק לפנינו" עדיפא מחזקה דמעיקרא.

קידושין ד': ר"פ סק"ו, שצ"ז סק"ב.

יא. מחזקינן מאיסור לאיסור

בענין פירש"י שהכוונה ב"בהמה בחיי" בחזקת איסור קיימא" היא להאיסור של אבר מן החי, דזה מהני לאוסרה משום נבילה היכא שיש ספק בהשחיטה, וקושיית תוס' דהא אין מחזיקים מאיסור לאיסור כגון בהציור הנ"ל שרוצים להחזיק מהאיסור של אבר מן החי להאיסור של נבילה, ופירושם של תוס' שהכוונה ב"בהמה בחיי" בחזקת איסור קיימא" היא להאיסור של אינו זבוח.

יבמות ב': תקל"ד, תקל"ה, תקל"ו.

קידושין ד': קפ"ד (קטע "מיהו לפי

שיטת רש"י") (שיטת רש"י הנ"ל).

עוד בענין מחזיקים מאיסור לאיסור.

יבמות ב': תקל"ג סק"א.

קידושין ד': קפ"ד (קטע "מיהו לפי שיטת רש"י").

חזקיהו המלך

בענין מה שלא רצה חזקיהו להוליד.

חומש: פר' בראשית, וידע אדם וגו' (ד', כ"ה) [א]. פר' נח, ואני הנני מקים את בריתי אתכם (ט', ט'). פר' מקץ, ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם וגו' (מ"ב, ט').

בענין מה שגרר עצמות אחז אביו על גבי מטה של חבלים.

יבמות ב': ת"ט סק"ג.

קידושין ב': שע"ו (קטע "והנה עיין עוד בסנהדרין" ולהלן שם).

סנהדרין: קפ"ג סק"ב, קצ"ג בהערה, שי"א - שי"ג.

אבות: רכ"א סק"ב, שמ"ח סק"ב. חומש: פר' ויגש, ויאסר יוסף מרכבתו (מ"ו, כ"ט) (קטע "וע"ע ברש"י").

המימרא של ר' הלל שאין משיח לישראל כי כבר אכלוהו בימי חזקיהו.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק י' סק"א.

חומש: פר' ויחי, עד כי יבא שילה ולא יקחת עמים (מ"ט, י').

בענין מה שדרש בחליו בישעי הנביא ולא ברופאים.

ב"ק ב': קע"ד (קטע אחרון).

בענין מה שלא רצה לבוא לפני ישעיהו.

הוריות: ק"ע (קטע "וע"ע בברכות").

אבות: שמ"ח סק"ד (קטע "וע"ע בברכות").

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו'

(ל"ד, ד') סק"ה בהערה.

חזקת מרא קמא

חקירת הקונטרס הספקות אם חמ"ק מהני מדין מוחזק או מדין חזקה דמעיקרא.

יבמות ב': תקל"ח בהערה, תקפ"ה (קטע "והנה בנוגע").

כתובות א': שצ"ו סק"א.

כתובות ב': ס"ד (קטע אחרון).

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו סק"ו.

גיטין: פרק המביא גט קכ"ד, שצ"ג, פרק השולח - עבדים ע"ה.

קידושין א': נ"ה סק"ד סק"ה.

קידושין ד': רי"א (קטע "ולפ"ז אם" וקטע אחרון), רנ"ד סק"ב, שצ"ד סק"ב סק"ג ובהערה.

ב"ק א': תקס"ז (קטע "והנה בקונטרס הספקות"), תקס"ח (קטע "ברם"), בסוף הכרך הוספות על דף מ"ו ב' (קטע אחרון), ז' (קטע "עוד כתבו" ולהלן שם וקטע "והנה ברש"י" וקטע אחרון).

ב"ק ב': המשך פרק הגזול קמא ז' (קטע "ובסברת").

ב"מ: פרק שנים אוחזין י"ז (קטע "והנה בנוגע"), כ"ז (קטע "והנה יש"), כ"ח, ל"ב (קטע "ועי' בשט"מ"), נ"ח (קטע "והנה בנוגע"), ס"ב, רס"ח, רע"ב (קטע "וביאר"), רע"א* (קטע אחרון), רע"ג (קטע "ויש ליישב"), רע"ד (קטע "א"), שט"ו סק"א (קטע "מיהו אם נאמר"), פרק המפקיד ק"ז (קטע אחרון).

ב"ב ב': רל"ט סק"א (קטע "יומעתה"), ר"מ סק"ד (קטע "והנה יש לעיין"), רס"ג, רפ"ה, שנ"ז סק"א סק"ב סק"ד סק"ה, שצ"ג סק"א (קטע "והנה היכא"), פרק יש נוחלין קס"א (קטע "והנה עיין").

דברי הנתיחה"מ דהוי כמו חזקה דמעיקרא באיסורין וממילא מהני גם אם אין עמה טענה.

גיטין: פרק השולח – עבדים ע"ד.
דברי הקצה"ח שנגד חמ"ק לא מיקרי להוציא.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קס"א (קטע"ו והנה עיין").

ע"י להלן כאן בערך זה שהבאנו ציורים של כחות שונים נגד חמ"ק האם הם מועילים או לא, ותלוי בהצדדים הנ"ל של הקונטרס הספקות בענין למה מהני חמ"ק.

בענין אם בעל דין חייב להשתמש בהחזקה מרא קמא שלו (היכא שיצא מזה חוב).

ב"מ: פרק המפקיד ק"ז (קטע "וי"ל שכוונת הש"ך ולהלן שם).

בענין אם חזקת מרא קמא נקבע רק ע"י עדים שיודעיים שהי' שלו, או האם גם ע"י קול שהי' שלו, או האם גם ע"י שראינו אותו דר שם בלא ערער בחזקת שהוא שלו, והאם גם ע"י שניצח ע"י חזקת ג' שנים.

כתובות ב': ס"ד (קטע "מיהו").

ב"ב ב': רע"ה סק"א, רפ"ו סק"ב סק"ג, שס"ה סק"א, שס"ו סק"ד סק"ה, ת"ב (קטע "והנה הפוסקים").

הדרך שהיכא שאילו היינו עורכים דין תורה היינו פוסקים יחלוקו, רק שלא ערכנו דין תורה, בכל זאת הרי זה נקרא שקיבל חזקת מרא קמא.

ב"ב א': ט' סק"ה (קטע "ובספר").

דברי הבית יעקב שחזקת מרא קמא שייך רק כשדנין על חפץ מסוים אבל לא כשדנין על חוב אם הלוח חייב לשלם ממעותיו, ודברי רעק"א שחולק על זה.

ב"מ: פרק שנים אוחזין, רע"ב (קטע "והנה ממה"), רע"ג* (קטע "וי"ל").

בענין אם מהני חמ"ק בספיקא דדינא.

קידושין א': נ"ה סק"ג ולהלן שם.

קידושין ד': רי"א (קטע "ובביאור").

ב"מ: פרק שנים אוחזין רע"ג* (קטע "וי"ל").

ב"ב ב': שני"ז סק"א סק"ב.

דברי הרא"ש בתשובה שבספק פלוגתא לא אזלינן בתר חמ"ק, אבל מצדד לומר שבאיבעיא דלא איפשטא שפיר אזלינן בתר חמ"ק, ודעת מהריק"ו שגם באיבעיא דלא איפשטא לא אזלינן בתר חמ"ק.

ב"ב ב': שני"ז סק"א.

הסברא שמכריעים על פי חזקת מרא קמא רק היכא שיש תביעה כנגדו בב"ד, אבל לא היכא שאין תביעה כנגדו ורוצים להשתמש בחמ"ק לצורך אחר (עיי"ש הציור).

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע "ושמעתי" [השני]).

סברת הקובץ הערות שהולכים אחרי חזקת מרא קמא רק היכא שהדין תורה הוא על הבעלים האם הם עדיין הבעלים או לא, אבל היכא שהדין תורה הוא על אדם אחר, לא אזלינן בתר חמ"ק, וכגון היכא שיש ספק אם כהן מכר את עבדו לישראל, האם העבד יכול להמשיך לאכול תרומה, דלא אמרינן ככה"ג בנוגע להעבד שאזלינן בתר החמ"ק של הבעלים.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע "שו"ר" ולהלן שם).

שהיכא שזכה באתרוג מחמת שהמע"ה או חזקת מרא קמא הרי הוא יכול לצאת בו כי חשיב ממונו בתורת ודאי.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ג (קטע אחרון).

דברי הקהלת יעקב שבספק שחרור מוקמינן להעבד בחזקת האדון שהוא המרא קמא ושוב נגרר חלק האיסור אחרי הממונות, והשגת השערי יושר על זה.

גיטין: פרק המביא גט שצ"ב סק"ב.

בענין אם היכא שיש הודאה כנגד הודאה מהני חמ"ק.

גיטין: פרק השולח – עבדים ע"ה.

הדרך שהיכא שיש חזקת מרא קמא צריכים כנגדו את הכח של ראי' שיש במוחזקות.

ב"ב א': ט' סק"ה (קטע "ובספר").
 בענין אם מהני חמ"ק במקום תרי ותרי.
 גיטין: פרק השולח - עבדים ע"ה.
 ב"ב ב': של"א סק"ב (קטע "שו"מ").
 בענין אם עד אחד נאמן נגד חזקת מרא קמא.
 סנהדרין: פרק זה בורר צ"ד סק"ב.
 שחמ"ק עדיפא מחזקה דמעיקרא ואפילו אם החזקה דמעיקרא היא חזקת הגוף.
 כתובות א': שצ"ו סק"א (קטע וז"ל הקו"ש).
 קידושין ג': ס"ו (קטע "והנה הטעם").
 קידושין ד': שצ"ד סק"א.
 ב"ק א': תקס"ז.
 בענין מיגו נגד חזקת מרא קמא.
 כתובות א': שצ"ו סק"ג, ת"ו סק"ד.
 כתובות ב': ל"א.
 גיטין: פרק המביא גט קכ"ד (קטע "מיהו יש לתרין").
 קידושין ד': רנ"ד סק"ב.
 ב"מ: פרק שנים אוחזין כ"ח.
 ב"ב ב': רל"ד סק"ב בההערה, שי"ג סק"א, שנ"ו סק"ב (קטע ראשון), שנ"ז סק"ד סק"ו, ש"ס סק"ב.
 בענין הפה שאסר נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"א.
 בענין ספק ספיקא נגד חזקת מרא קמא.
 גיטין: פרק המביא גט תפ"ז.
 בענין רוב נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"א.
 קידושין ג': ס"ו (קטע "והנה הטעם").
 קידושין ד': רי"א (קטע אחרון).
 ב"ק א': בסוף הכרך הוספות על דף מ"ו ג'.
 ב"ק ב': המשך פרק הגוזל קמא ז'.
 ב"מ: פרק שנים אוחזין כ"ח (קטע "והנה עי' בקו"ש"), רע"ג* (קטע "ועוד מקשים מהא דסובר").
 ב"ב ב': שנ"ז סק"ד (קטע "איברא").
 בענין שמיגו בהדי ברי ושמא מהני נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"ב.
 בענין מיגו בהדי חמ"ק נגד מוחזק.
 ב"ב ב': שנ"ז סק"ו.

ב"מ: פרק שנים אוחזין כ"ח (קטע "והנה עי' בקו"ש").
 ב"ב ב': רל"ד סק"ב בההערה, רל"ה (קטע אחרון), רל"ט סק"ג, שנ"ז סק"ד.
 בענין רוב בהדי חזקה דמעיקרא נגד חמ"ק.
 קידושין ג': ס"ו (קטע "ועי' ברא"ש").
 ב"ב ב': רל"ט סק"ג.
 בענין חזקה דהשתא בהדי חזקה דמעיקרא נגד חזקת מרא קמא.
 קידושין ד': שצ"ד סק"א.
 בענין חזקת מרא קמא בהדי חזקה דהשתא נגד חזקה דמעיקרא.
 קידושין ד': שצ"ד סק"א.
 הדרך שחזקה דהשתא בהדי חזקה דמעיקרא (ואולי רק אם יש גם רוב) א"נ רוב, יכולים להוציא ממוחזק אפילו אם הוא גם מרא קמא.
 קידושין ד': שצ"ד סק"ב.
 בענין ברי ושמא נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"א סק"ב, תל"א.
 קידושין א': נ"ה סק"ג (קטע "וצ"ל").
 קידושין ד': רי"א (קטע "וצ"ל" וקטע אחרון).
 ב"ק א': בסוף הכרך הוספות על דף מ"ו ג'.
 ב"ק ב': המשך פרק הגוזל קמא ז'.
 ב"מ: פרק שנים אוחזין כ"ח (קטע "והנה עי' בקו"ש"), רע"ג* (קטע "ועוד מקשים מהא דסובר").
 ב"ב ב': שנ"ז סק"ד (קטע "איברא").
 בענין שמיגו בהדי ברי ושמא מהני נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"א.
 בענין ספק ספיקא נגד חזקת מרא קמא.
 גיטין: פרק המביא גט תפ"ז.
 בענין רוב נגד חמ"ק.
 כתובות א': שצ"ו סק"א.
 קידושין ג': ס"ו (קטע "והנה הטעם").
 קידושין ד': רי"א (קטע אחרון).
 ב"ק א': בסוף הכרך הוספות על דף מ"ו ג', ז' (קטע "ובאמת כעין הנ"ל").

- ח. בתים (שכירות), חנויות, מקומות בית הכנסת
 ט. משך זמן החזקה
 י. שמייעת החזקה ושמייעת המחאה
 יא. העדות על חזקת ג"ש
 א. כללי

בענין אם המערער מיקרי התובע ושהוא בא להוציא מהמחזיק, או האם המחזיק שיש לו חג"ש מיקרי זה שתובע ובא להוציא מהחזקת מרא קמא.

ב"ב ב': רס"ג, שס"ד סק"ב.

ב. הטעמים למה מהני

בענין למה מועיל חזקת ג' שנים.

כתובות א': ת"ל.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ב' סק"ג.

השיטה שמהני רק מדרבנן.

כתובות ב': ס"ד (קטע "מיהו").

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ו' (קטע "מיהו מלשון").

ב"ב ב': רל"ד סק"ג סק"ה, ר"ג סק"ב, רנ"ב (בתחילתו קטע "ה" ולהלן שם) סק"ב סק"ג סק"ד בהערה, שס"א סק"ח, תט"ז, תכ"ד (קטע "והנה הקצה"ח").

סנהדרין: פרק זה בורר י'.

דברי הרמב"ן שיש טענה מיד על המערער למה לא מיחה רק שצריכים ג"ש כדי לסלק את הטענה שיש על המחזיק של אחוי שטרך.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ו'.

ב"ב א': צ"ג סק"א.

ב"ב ב': רכ"ו (קטע "והנה הרשב"א"), רל"ד סק"ג, רל"ט סק"ב (קטע אחרון), ר"ג סק"א, רנ"ב סק"א ולהלן שם, ר"ס בהערה השני, תט"ז, תכ"ד (קטע "ברם הקצה"ח"), תכ"ה, תכ"ז סק"ב.

בענין דאזלינן בתר המוחזק קמא.

ב"מ: פרק שנים אוחזין רל"ו (קטע "ועי' בשער משפט"), רל"ט, רמ"ב סק"א (קטע "וי"ל" ולהלן שם), סק"ב סק"ד סק"ה, רמ"ח (קטע "ונראה ליישב" ולהלן שם), רנ"ה (קטע "והנה יש עוד דבר"), רס"ב (קטע "עוד יש ליישב" וקטע אחרון).

בענין למה בתקפו כהן לספק בכור לא דנו מצד שיש להישראל חזקת מרא קמא מזמן שהי' עובר (או האם באמת דבר זה שפיר נידון בהגמ').

ב"מ: פרק שנים אוחזין רס"ח, רע"ב (קטע "וביאר" ולהלן שם), רע"ג, רע"ד.

בענין הנ"ל: אם כשיש דין תורה על ולד הרי זה נקרא שיש חזקת מרא קמא למי שהי' בעלים כשהי' עובר, או האם הולד נחשב דבר חדש וכדבר שלא בא לעולם בהיותו רק עובר.

ב"מ: פרק שנים אוחזין, רע"ב (קטע "וביאר" ולהלן שם), רע"ד.

חזקת שלש שנים

בענין שיטות הראשונים והפוסקים איך מחזיקים בתשמישין וניזקין, דהיינו האם צריכים טענה וג' שנים, עי' בערך חזקת תשמישין וניזקין.

א. כללי

ב. הטעמים למה מהני

ג. הכח של חזקת ג' שנים, וכחה נגד כחות אחרים

ד. על איזה דברים לא מהני

ה. היכא שאין להמערער חמ"ק, והיכא שאין להמחזיק טענה

ו. ציורים שונים בנוגע להטענה על המערער למה לא מיחה, והטענה על המחזיק של אחוי שטרך

ז. מעשה החזקה - איך מחזיקים

הבנת הנתיחה"מ בדברי הרמב"ן הנ"ל.

ב"ב ב': רנ"ב סק"א (קטע "מיהו הנתיחה"מ).

הקושיא שלפי הרמב"ן למה צריך לאכול כל הג' שנים ולא מספיק באכילה אחת.

ב"ב ב': רנ"ב סק"א (קטע "והנה לכאורה").

הקושיא שאפילו אם יש טעם למה צריך לאכול ג' שנים אבל למה מוטל על המחזיק להביא עדים על כל הג' שנים, תיסגי בזה שמביא עדים על אכילה אחת כי בזה נשלמת החזקה.

ב"ב ב': רנ"ב (קטע "מיהו אכתי קשה").

דברי הרשב"א שרק כל הג' שנים צריכות לגרום שהמערער יערער.

ב"ב ב': רכ"ו (קטע "והנה הרשב"א"), **רל"ד סק"ד**, **רל"ט סק"ב** (קטע אחרון), **תכ"ד** (קטע "והנה אם לא נאמר"), **תכ"ה**.

משמעות דברי הרשב"א שכיון שלא מחה עד אחרי ג"ש מיחזי כמעררים.

ב"ב ב': רל"ד סק"ב ובהערה שם.

שמונה ביאורים בדברי רבא בב"ב דף כ"ט ע"א שג' שנים מיזדהר איניש בשטרי' טפי לא מיזדהר.

ב"ב ב': רנ"ב בתחילתו ולהלן שם.

סתירות בדעת הנ"י בענין למה מהני חג"ש לפי רבא.

ב"ב ב': רנ"ב סק"ג.

הדרך שמה שאמר רבא שתלוי במיזדהר איניש בשטרי', הרי זה רק לפי חכמים ולא לפי רבי ישמעאל ור"ע בהמשנה בב"ב דף כ"ח ע"א.

ב"ב ב': רמ"ט סק"א.

הדרך שרבא אתי גם לפי רבי ישמעאל ור"ע.

ב"ב ב': רמ"ט סק"ב.

הדרך שחזקת ג' שנים אינה בגדר ראי' שהקרקע היא שלו, אלא ע"י חג"ש הרי

הוא נעשה מוחזק על הקרקע.

ב"ק א': רצ"ו (קטע "ויש להאריך" וקטע "ולפ"ז אתי שפיר").

ב"ב א': צ"ב סק"ז בההערה השני'.

ב"ב ב': רל"ט סק"א (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם), **סק"ב** (קטע "ותירץ"), **ר"מ**, **רמ"א** (קטע ראשון), **רמ"ב סק"א**, **רנ"ב** (בתחילתו קטע "ח'"), **ש"ס סק"ב** ובהערה השני', **שע"ז סק"ו**, **ת"כ** (קטע "ואולי").

ביאור איך שייך לומר שנעשה מוחזק הלא אין תפיסה בקרקעות.

ב"ב ב': רל"ט סק"ב (קטע "והנה אכתי צריכים").

הדרך שלפי חכמי אושא שלומדים חזקת ג' שנים משור המועד אכילת השלש שנים מועילה לשנות את הבעלות של השדה בלי שום קנין.

ב"ב ב': רל"ט סק"א (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם).

ג. הכח של חזקת ג' שנים, וכחה נגד כחות אחרים

בענין קול נגד חזקת ג' שנים, עי' בערך קול.

בענין אם ראיית חג"ש חשיבא על המדריגה של אנן סהדי ושני עדים.

כתובות ב': ס"ד (קטע "והנה").

ב"ב ב': ת"ב, **תל"ח סק"ב**.

בענין המחלוקת בין הרשב"ם ותוס' אם מי שיש לו חג"ש צריך להשבע שבועת היסת.

כתובות א': תי"א.

גיטין: פרק המביא גט כ' סק"ב.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ע"ה סק"ד, **פרק המפקיד נ"ג** (קטע "ועוד יש להעיר").

ב"ב ב': שס"א סק"ח **סק"ט סק"י**, **שע"ח**.

סק"א, רצ"ו סק"ד סק"ה סק"ז,
שי"ג סק"א סק"ב, פרק יש נוחלין
קמ"ט.

שיטת הרמב"ם שהיכא שאין חמ"ק אין
המחזיק צריך טענה.

ב"ב ב': ר"מ סק"ב, רמ"א סק"ג,
רמ"ב, שי"ג סק"א, שס"ו סק"ב
סק"ד, שצ"ב* סק"ב.

דברי הקצה"ח שבחזקת קרקעות היכא
שטען המחזיק שמא הרי הוא מפסיד כי
הרי זה נקרא חזקה שאין עמה טענה.

ב"ב ב': רמ"א סק"ג.

ו. ציורים שונים בנוגע להטענה על
המערער למה לא מיחה, והטענה
על המחזיק של אחוי שטרך

בענין היכא שאין טענה על המערער למה
לא מיחה, וגם אין טענה על המחזיק של
אחוי שטרך כי חשב שאינו צריך לשמור
שטרו יותר מג' שנים כי לא ידע שלא הי'
לו להמערער למחות.

ב"ב ב': רנ"ב סק"ג, ת"כ, תכ"ה,
תכ"ז סק"ג.

דברי רבינו יונה שאע"פ שאמרו העדים
שלא סיפרו אודות המחאה, זוכה המערער.

ב"ב ב': רנ"ב סק"ג, ת"כ, תכ"ה.

בענין היכא שיש טענה על המחזיק של
אחוי שטרך ויש גם טענה על המערער למה
לא מיחה (כגון היכא שהמערער אמר
להעדים לא להודיע לאף אחד אודות
המחאה, והעדים סיפרו להמחזיק על
המחאה אבל לא סיפרו לו את דברי
המערער הנ"ל, וכן כגון היכא שהמערער
לא מיחה אבל אמרו להמחזיק שהוא שפיר
מיחה, אשר בהציורים האלו יש טענה על
שניהם).

ב"ב ב': ר"ס בההערה השני',
רפ"א סק"א (קטע "ברם"), ת"כ
(קטע "וביותר" וקטע אחרון),
תכ"ד, תכ"ז (קטע "ועכ"פ").

דברי הנ"י והקצה"ח בענין היכא שהמערער
נאנס ביום האחרון מלערער.

דברי המאירי שאפילו כשהמחזיק הוא אדם
שידוע שהוא שומר שטרותיו יותר מג'
שנים, בכל זאת אמרין לא פלוג ויש לו
חזקה לאחר ג"ש, וכן עוד ציורים בזה.

ב"ב ב': רפ"א סק"א (קטע "מיהו
יש לפקפק"), ת"כ (קטע "ועיין
במאירי"), תכ"ד (קטע "ולכאורה"
וקטע אחרון).

בענין מיגו נגד חג"ש.

כתובות ב': ס"ד (קטע "והנה").

ב"ב ב': רל"ט סק"ב (קטע אחרון),
ש"ס סק"ב ובההערה השני', שע"ז
סק"ה בההערה, סק"ו, ת"ב.

ד. על איזה דברים לא מהני

בענין אם שייך חג"ש בדבר שאין כותבין
עליו שטר.

ב"ב א': צ"ב סק"א (קטע "ועכ"פ
יש" וקטע "מיהו הקו"ש"), צ"ג.

הטעמים שכתבו הראשונים למה אין חג"ש
לדברים העשויין להשאל ולהשכיר חג"ש.

ב"ב ב': רל"ד סק"א סק"ה, רל"ה,
ר"נ סק"ב.

בענין אם יש לגודרות חג"ש.

ב"ב ב': רל"ג, רל"ד (הדרך שכתב
הרשב"א שיש להן חזקה לאחר
שנה או שנתים), רל"ה, רל"ו, ר"נ
סק"ב, רנ"ב סק"ב סק"ד (קטע
"ו").

בענין אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו
הגדיל.

כתובות א': תל"ב, תל"ג, תל"ד,
תל"ח.

ב"ב ב': שס"א, שס"ה סק"א,
שס"ו סק"א סק"ד סק"ה.

ה. היכא שאין להמערער חמ"ק,
והיכא שאין להמחזיק טענה

בענין שהיכא שאין להמערער חמ"ק לא
בענין חג"ש.

כתובות א': תל"ד (קטע "מיהו
הרא"ש").

ב"ב ב': רמ"ב סק"ד סק"ה, רפ"ו

ב"ב ב': רנ"ב סק"ד (קטע "ז"),
רצ"א.

ז. מעשה החזקה – איך מחזיקים

בענין היכא שאין להמערער הפסד מאכילת
המחזיק האם זה עולה להחזקה.

ב"ב ב': ר"ס, ת"ד.

בענין היכא שיש להמערער הפסד מאכילת
המחזיק רק שאין באכילת המחזיק הוראת
בעלות, האם זה עולה לחזקה.

ב"ב ב': ר"ס, ת"ד.

שהיכא שהמחזיק אכל אבל לא עשה צרכי
השדה לא הוי חזקה כי הרי הוא מתנהג
כמו גזלן.

ב"ב ב': ר"ס (קטע "והנה הטור"
וקטע אחרון).

דברי המל"מ שמצרפין לחג"ש את השנים
שאכל לפני הזמן שטוען שקנה, והשגת
הקצה"ח על זה.

כתובות א': תל"ג.

בענין היכא שהחזיק ד' שנים, ושנה אחת
באמצע אינה עולה לחשבון משום סיבה
צדדית, האם יש בזה חסרון של מפורות.

כתובות א': תל"ח.

דברי הרשב"א שאין צריכים שישתמש בכל
יום אלא רק באותם ימים שהוא הרגילות.

ב"ב ב': רכ"ה, רמ"ט סק"ג.

בענין אם יציאה לעסקיו מפסיקה את
החזקה.

ב"ב ב': רכ"ה, רס"ה, רע"ג.

דברי התומים שבדבר שאין עושה פירות
אין אפשרות של חג"ש, ודברי הרשב"א
שאינו סובר כן.

ב"ב ב': רל"ג (קטע אחרון).

דברי הרשב"א שבעבד מהני חג"ש ע"י
שמחזיקו ברשותו אפילו אם אינו עושה
פירות.

ב"ב ב': רל"ג.

הסברא שהג"ש מתחילות רק מאז שעשה
פעולה שיש בטבעה כדי לעורר את

המערער למחות אבל לא לפני זה כגון
עשיית ניר.

ב"ב ב': רכ"ו (קטע "והנה
הרשב"א").

בענין ניר, מנכש, ומעדיר.

ב"ב ב': רכ"ו.

בענין הדרך שצריכים ג"ש משום שצריכים
פירא רבה, האם מהני ג' פעמים פירי זוטא
במקום פעם אחת פירא רבה.

ב"ב ב': רכ"ט (קטע אחרון).

דברי רבינו יונה שטעמו של ר"ע שסובר
שסגי בפירי זוטא הוא משום שמיעוט בני
אדם זורעים פירי זוטא והמערער הי' צריך
לחשוש שמא המחזיק הוא מהמיעוט.

ב"ב ב': רכ"ח.

דברי התוס' ר"ד שלפי המסקנא שטעם
חג"ש הוא כרכא לא מהני ג' חדשים של
אספסתא.

ב"ב ב': רכ"ט (קטע "וכהיסוד").

בענין אם לפי רבי ישמעאל בשדה אילן
העיקר הוא העובדא שעשה ג' מעשים
שונים, דהיינו מסיקה וכניסה וכו', או האם
העיקר הוא העובדא שיש ג' מינים שונים.

ב"ב ב': רמ"ח.

דברי הדרישה שבשדה אילן (ממין אחד)
צריכים שיאכל בכל שנה לכל הפחות שליש
מכל השדה.

ב"ב ב': ת"י.

דברי הטור שאם השדה היא טובה ואינה
צריכה הוברה אינו יכול להוביר ולומר
שבהכי ניחא לי' דעבדא טפי, והחולקים
על זה.

ב"ב ב': רנ"ז סק"ב.

המחלוקת בין הטור ורבינו ישעי' בענין
היכא שהחזיק ברציפות באתרא דמוברי
באגי.

ב"ב ב': רנ"ח, ר"ס.

ח. בתים (שכירות), תנויות, מקומות
בית הכנסת

בענין היכא שאדם דר בבית, האם עצם הדירה נקראת הפירות של הבית או האם מה שחסך לשלם שכר דירה, והממון שנשאר אצלו, זהו מה שנקרא הפירות.

ב"ב ב': רנ"ט סק"ג (קטע "ונראה").

בענין אם סגי בזה שהמחזיק משתמש בהבית אפילו אם אין זה נקרא שאכל פירות.

ב"ב ב': רנ"ט סק"ג (קטע "מיהו י"ל") סק"ד.

דרכם של הרמב"ן והטור שדירת השוכרים היא האכילת פירות של המשכיר.

ב"ב ב': רנ"ט סק"א סק"ד.

דרכם של הרמ"ה והראב"ד שהשכר שהמשכיר מקבל הוא האכילת פירות של המשכיר.

ב"ב ב': רנ"ט סק"ב סק"ד.

דברי הרמב"ן והטור שגם אם השאיל לאחרים הרי זה עולה לחג"ש ולא רק היכא שהשכיר.

ב"ב ב': רנ"ט סק"א.

דברי הרמ"ה שסובר ששאילה לאחרים לא מהני.

ב"ב ב': רנ"ט סק"ב.

דברי הרמב"ן בענין אם דינו של בעל הבית הוא עם השוכר או עם המשכיר כשכבר קיבל שכר.

ב"ב ב': רנ"ט סק"ג.

בענין חזקת ג' שנים בחנותא דמחוזא.

ב"ב ב': רס"ה (קטע "וע"ע בריטב"א"), רע"א, רע"ג.

בענין מקומות בית הכנסת.

ב"ב ב': רכ"ה.

ט. משך זמן החזקה

הטעמים שכתבו הראשונים למה לפי רבי ישמעאל ור"ע בענין בשדה בית הבעל י"ב חודש באמצע (דברי תוס') שצריכים אכילה חשובה באמצע, והסוברים שצריכים שהחזקה תהי' מפורזת על ג"ש).

ב"ב ב': רכ"ט, רמ"ט סק"א (סוף קטע אחרון).

בענין מה היא שיטת חכמים (דרבי

ישמעאל ור"ע) בשדה בית הבעל.

ב"ב ב': רמ"ט סק"ג סק"ד סק"ה סק"ו, רנ"ד.

בענין משמעות דברי רש"י שבשדה אילן בבית השלחין צריכים ג"ש מיום ליום, והחולקים על זה. ובענין אם לפי המצריכים ג"ש, יכולות השנים של זיתים ושל ענבים ושל תאנים להיות חופפות.

ב"ב ב': רכ"ז.

בענין אם לפי רבי ישמעאל בשדה אילן צריכים זמנים שונים או האם הכל יכול להיות בזמן אחד.

ב"ב ב': רמ"ח.

שלפי הילפותא משור המועד, שנה אחת הרי היא דוגמת יום אחד בהעדאה.

ב"ב ב': רמ"ט סק"א.

בענין דקל נערה.

ב"ב ב': רמ"ט סק"ג סק"ד.

י. שמיעת החזקה ושמיעת המחאה

הסברא למה לומר שמחאה שלא בפניו לא היא מחאה.

ב"ב ב': תכ"א, תכ"ג.

בענין אם הצד של מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה איירי רק כשהמחזיק והמערער הם בב' עירות או אפילו אם הם בעיר אחת.

כתובות א': תל"ו.

בענין אם הטעם למה החזקה נשמעת הרי זה משום שדרכו של המערער היא לחקור ולדרוש, או האם מספרים לו גם בלי שיחקור וידרוש.

ב"ב ב': רנ"ו (קטע "ברם").

החקירה הנ"ל בנוגע למה מחאה נשמעת.

ב"ב ב': רנ"ו (קטע "ועכ"פ").

דברי הקצה"ח בדעת הרא"ש שעל המחזיק להוכיח שמיעת החזקה ועל המערער להוכיח שלא הי' יכול למחות. ושיטת הרמב"ן והרשב"א שעל המחזיק להוכיח את שניהם. ושיטת הרשב"א בתשובה, והסמ"ע בדעת הרא"ש, שעל המערער להוכיח את שניהם.

ב"ב ב': רפ"ד, ת"מ.

בענין היכא שלא שמע המערער אודות

הסוברים שצריכים להחזיק ע"י מעשה ולא מספיק בשב ואל תעשה.

ב"ב א': צ"ב סק"ט.

המחלקים בין חזקת תשמישין לחזקת ניוזקין לענין אם צריכים חזקת ג"ש וטענה.

ב"ב א': צ"ב סק"ז, צ"ד (קטע "ועכ"פ").

הסברא שהתשמיש עצמו הוא בגדר קנין חזקה לקנות בהקרקע את הזכות להשתמש באותו תשמיש. ובענין אם שייך לומר כן בחזקת ניוזקין.

ב"ב א': צ"ד סק"ב (קטע "ועכ"פ").

בענין מי מיקרי המוחזק בספק חזקת תשמישין או ספק חזקת ניוזקין.

ב"ב א': צ"ב סק"ז.

חיבת הקודש

בענין חיבת הקודש.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ק"א, ק"ד.

דברי תוס' ש"חיבת הקודש מהני לשוויי אוכל מוהבשר, מידי דמי לאוכל, דבר שהוא עב וקשה כעין אוכל, אבל לשוויי המשקה כאוכל מוכשר לא מהניא חיבת הקודש".

זבחים ג': ס"ג, ס"ד.

הביאור בדבריהם שחיבת הקודש מהני רק היכא שהסיבה למה אינו מקבל טומאה הרי זה משום שאינו בגדר אוכל כמו עצים ולבונה, אבל היכא שבמציאות שפיר חשיב אוכל, רק שבדיני טומאה יש תנאי מסוים, כגון הא שדבר נוזל אינו מקבל טומאה, לדבר זה לא מהני חיבת הקודש, כי חיבת הקודש אינה יכולה להפוך נוזל למוקשה, וכן גם אינה יכולה לומר שדבר שיש בו סיבה אחרת למה אינו מקבל טומאה ששפיר יקבל טומאה, והיינו משום שהדין של חיבת הקודש אינו דין בקבלת טומאה, דהיינו שדבר שאינו ראוי לקבל טומאה שפיר יקבל טומאה, אלא הדין של חיבת הקודש הוא שדבר שאינו בגדר אוכל חשיב שפיר אוכל.

זבחים ג': ס"ג.

הסוף של הג' שנים, וכן בענין היכא שהי' במקום חירום בסוף הג' שנים.

ב"ב ב': רפ"ח.

יא. העדות על חזקת ג"ש

בענין קבלת עדות חזקת ג"ש שלא בפני המערער.

ב"ב ב': רס"ג.

בענין למה ג' כתי עדים על ג' שנים לא חשיב בגדר חצי דבר.

ב"ק א': שי"ב.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ב' - ט'.

ב"ב ב': רנ"ב סק"ד (קטע ג"י).

בענין שיטת ר"ע שצריכים שיביא כת אחת על כל הג' שנים משום שאל"כ הוי באמת חצי דבר, ובענין אם היכא שהביא כת נפרד על כל שנה ושנה הרי הוא חייב לשלם פירות או האם אינו חייב כי הוי תרתי דסתרי לומר שאכל ג' שנים ושאיין לו חזקה.

ב"ב ב': שע"ז סק"א בהערה השלישית.

הסברא שהיכא שאמר שאכל ג' שנים ואין לו עדים על זה, אע"פ שהוא מפסיד את השדה אבל אי אפשר לחייבו על הפירות משום הודאת בעל דין כי הוא אמר דבריו בתורת טענת פטור כדי לזכות ע"ז בחזקת ג' שנים.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ע"א (קטע "ובאמת").

ב"ב ב': שע"ד, שע"ז סק"ז.

חזקת תשמישין וניזקין

שיטות הראשונים והפוסקים בענין איך מחזיקים בתשמישין וניזקין, דהיינו האם צריכים טענה וג' שנים.

ב"ב א': צ"ב, קי"ג.

ב"ב ב': תל"ו, תל"ח.

הסברות להצריך ג' שנים או לא.

ב"ב א': צ"ג.

הסברות להצריך טענה או לא.

ב"ב א': צ"ד.

הסוברים שצריכים ל' יום.

ב"ב א': צ"ב סק"ח.

חייבי לאו ועשה

ע"י בערך עריות - חייבי לאו ועשה.

בענין העונש של מלקות, ע"י בערך מלקות.

בענין קידושין תופסין בחייבי לאו, ע"י בערך קידושין - אפקעינהו רבנן לקידושין מיני, ועוד בערך הנ"ל - קידושי עבירה.

בענין נישואין תופסין בחייבי לאו, ע"י בערך נישואין.

בענין יש ממזר מחייבי לאו, ע"י בערך ממזר.

חילול השם

ע"י בערך קידוש וחילול השם.

חינוך

בענין החיוב ללמד את בנו אומנות ולהשיטו בנהר ולהשיאו אשה, ע"י בערך אב ואם - בן ובת.

הסברא שהחיוב של חינוך אינו חיוב נפרד על כל מצוה ומצוה, אלא הרי הוא חיוב אחד, דהיינו חיוב כולל, על כל המצות.

קידושין ב': ת"א (קטע "מיהו לכאורה").

בענין אם חינוך קטן הוא חיוב על האב, או האם החיוב הוא על הקטן עצמו.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"א ולהלן שם.

רא"י מסוגיא בנזיר שאפילו אם הקטן עצמו חייב אבל הא ודאי שגם האב חייב.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ה (קטע אחרון).

הקושיא איך שיך לומר שהקטן עצמו חייב, הלא אין לו דעת.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ז.

הקושיא איך שיך לומר שהקטן עצמו חייב, הלא החיוב לשמוע דברי חכמים הוא

דברי תוס' בחגיגה. שחיבת הקודש אינה יכולה לפעול שני דברים, דהיינו גם שיחשב אוכל וגם שלא יצטרך הכשר.

זבחים ג': ס"ד.

דברי הרמב"ם שחיבת הקודש פועלת רק שמדרבנן אין הבשר צריך הכשר כדי לקבל טומאה, אבל מהתורה שפיר צריך הכשר, ומאי שנא ממה שחיבת הקודש מהני לעצים ולבונה לענין שגם מהתורה אינם צריכים הכשר.

זבחים ג': ס"ד (קטע "ובחידושי הגר"ח" וקטע "מיהו המנ"ח").

דברי הגר"ז שאפילו אם הי' שייך שבהמת קודש תקבל טומאה מחיים ע"י חיבת הקודש אבל הפסול של טומאה ליכא מחיים, וכיון שלא שייך הפסול של טומאה מחיים, לכן באמת לא שייך שחיבת הקודש תקבע שם של אוכל וקבלת טומאה מחיים.

זבחים ב': מ"ה (קטע "ועוד כתב").

דברי הגר"ז שלפי הנ"ל שלא מהני חיבת הקודש מחיים כי לא שייך אז הפסול של טומאה, אבל אלמלא דבר זה הי' שפיר מהני חיבת הקודש לשויו אוכל, וליכא דין מיוחד שבעל חי אינו יכול לקבל טומאה, א"כ בן פקוע שפיר יקבל טומאה מחמת חיבת הקודש, כי כיון שהועילה בו שחיטה הרי שפיר שייך בו הפסול של טומאה.

זבחים ב': מ"ה (קטע אחרון).

הדרך שאמר הגר"ז שבכלל חיבת הקודש אינה מועילה להחיל שם של אוכל, אלא הרי היא מועילה להחיל את הפסול של טומאה ולכן אינה מועלת לפני שחיטה כי אז לא שייך עוד הפסול של טומאה.

זבחים ב': מ"ה בההערה.

ח"י (מילדת)

בענין הנאמנות של ח"י לומר מה טיבו של יחס הולד.

קידושין ד': של"ב, של"ט סק"ד, שמ"א.

מהא דכתיב לא תסור וגו', והרי קטן אינו חייב בלאוין.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ח.

בענין אם האב חייב לחנך גם את בתו למצות.

קידושין ב': שנג' סק"ב.

אבות: שכ"ד.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ו.

בענין מאיזה גיל מחנכים.

אבות: שכ"ד.

דברי הספרי והתוספתא שתינוק היודע לדבר אביו מלמדו לשון הקודש (ובירושלמי איתא לשון תורה).

אבות: נ"ט סק"ב.

דברי הרמב"ם שקטן בן ט' ובן י' מחנכין אותו לצום שעות ביום כיפור, ושכן י"א בין זכר ובין נקיבה מתענה ומשלים.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ו.

בענין מה שקטן יכול להוציא רק את מי שחייב מדרבנן, אבל לא את מי שחייב מדאורייתא, אע"פ שגדול שנתחייב רק מדרבנן יכול להוציא גם את מי שחייב מדאורייתא. חמש שיטות בענין זה.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"א.

שיטת תוס' שגדול יכול להוציא בברכת המזון אפילו את מי שאכל כדי שביעה שחייב מדאורייתא, אפילו אם הוא עצמו לא אכל כלל, וכדאמרינן אע"פ שיצא מוציא.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ד.

הדרך שאפילו אם החיוב של חינוך הוא רק על האב, בכל זאת אתי שפיר למה קטן יכול להוציא את מי שחייב רק מדרבנן בברכת המזון, כי סגי בזה שגוף הברכה המזון היא ברכה שיש חיוב לברך אותה.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ב (קטע

"ובגדר הדבר" ולהלן שם).

השיטה שקטן אינו יכול להוציא אפילו את מי שחייב רק מדרבנן, חוץ ממקרא מגילה מפני שאף הם היו באותו הנס.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ה.

סימנים בענינים שונים: "בענין חינוך קטן למצות" סק"ו.

בענין אם האם חייבת לחנך את בנה למצות.

קידושין ב': שנג' סק"א.

אבות: שכ"ד.

בענין מה שמצינו שהאם חייבת לחנך את בנה בסוכה, דקשה הלא סוכה היא מצוה שהזמן גרמא.

קידושין ב': ת"א (קטע "והנה הקה"י").

בענין להכות את בנו לשם מוסר ותוכחה.

חומש: פר' כי תצא, ויסרו אתו (כ"א, י"ח) (קטע "והנה כתיב" ולהלן שם).

שיחות: עמ' קכ"ט.

חכמת יון

דברי הר"ב שמותר ללמוד חכמת יון בבית הכסא (והבנת התיו"ט בדבריו דה"ה לספרי מינים, ותמיהת הרש"ש על התיו"ט).

סנהדרין: שס"ח.

אבות: נ' סק"א (קטע אחרון).

בענין שלהיות מסודר בגשמיות מועיל ללימוד חכמות חיצוניות, אבל מקשה על לימוד תורה.

חומש: פר' עקב, ולמדתם אתם את בניכם (י"א, י"ט) [א] (קטע "מיהו ראוי להתעורר" וקטע "ברם נראה").

חלב

המשנה בחולין שחלב שבקיבה אסור משום נבילה, ובגמ' שם איתא דהיינו קודם חזרה אבל חזרו לומר דמותר כי פירשא בעלמא הוא.

זבחים ג': קי"א.

בענין הדין של העיסה לאחר שנתן את המים, קודם גלגול.

קידושין ג': ע"ו.

דברי התוספתא שגלגול שעושה פועל נכרי מחייב חלה, ובענין אם גם גלגול שעושה שלוחו נכרי מחייב חלה.

קידושין ג': י"ז (קטע "שו"ר").

בענין אם בחלה תחילת החיוב היא חיוב ממון לכהנים והיכא שיש חיוב ממון יש מצוה, או האם תחילת החיוב היא חיוב מצוה.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו סק"א (קטע אחרון).

המחלוקת בין הבבלי והירושלמי אם חלה מיקרי מצוה התלוי בארץ (הירושלמי) או לא (הבבלי).

קידושין ב': תי"ד.

קידושין ג': ע"ו (קטע "והנה לעיל" ולהלן שם).

שיטות הראשונים והאחרונים בספק חלה.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו.

גדרי "עני ורש הצדיקו" (חולין דף קל"ד ע"א).

נדרים: פרק כל כנויי פ"ו.

דברי ר"א שבסוריא נותנים חלה אחת.

גיטין: פרק המביא גט רכ"ז (קטע "והחזו"א").

חלות דין

בענין "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו".

נדרים: פרק נערה המאורסה ד'.

קידושין ג': קכ"ו.

זבחים ב': תשע"א - תשע"ד.

שההכרל בין היכא שאומר שהוא מקנה "מעכשיו" אם יקרה כך וכך, לבין היכא שהוא אומר "מעכשיו ולאחר זמן", הוא שבהציור הראשון הרי הוא מקנה מעכשיו ממש אם יקרה הדבר שהזכיר, וכשקרה מתגלה שכבר הקנה מאז, אבל כשהוא אומר מעכשיו ולאחר זמן הכוונה היא שבבוא הזמן הקנין יחול למפרע.

ב"מ: פרק המפקיד ל"ד.

בפ"א מהל' טומאת אוכלין הכ"ג פסק הרמב"ם שמחשבה לשם אוכל מהני לחלב שבתוך הקיבה לענין שיטמא טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבילה, אבל לחלב שבתוך הכחל לא מהני מחשבה כלל.

זבחים ג': קי"א.

בענין למה שיליא מתפגל עם הזבח משא"כ ביצים וחלב כדאיתא בהמשנה בזבחים.

זבחים ג': קי"א.

דברי רש"י שהדין הנ"ל שאינו מתפגל עם הזבח איירי בחלב שבתוך הדין (שהוא בודאי פירשא בעלמא), אבל לפי הרמב"ם י"ל דאיירי בחלב שבתוך הקיבה.

זבחים ג': קי"א.

דרכו של החשק שלמה שחלב וביצים מתפגלין את הזבח אבל לא מתפגלין עם הזבח (היפך משליל ושיליא ומוראה ובשר פרים הנשרפין), ושוב דחה דרך זה.

זבחים ג': קי"א.

הפסק של הרמב"ם שחלב בהמה טמאה אסור מהתורה אבל אין לוקין עליו.

זבחים ג': קי"א.

חלה

בענין הברכה, ע"י בערך ברכות - ברכות המצות.

בענין הא דאי אפשר להתפס נדר בחלה, ע"י בערך נדרים - התפסה.

בענין מה שרעב של כלי' בא לעולם על ביטול הפרשת חלה.

אבות: רפ"ב.

בענין אם חייבים להפרשי חלה או האם זה רק מצוה קיומית אם הוא רוצה לאכול את העיסה.

שבועות: נ"ה* סק"א (קטע "וכן לא קשה").

בענין אם החפצא של מצוה בחלה הוא העיסה, או האם החפצא הוא הקמח ואילו עשיית העיסה הרי היא זמן חלות החיוב דאז הרי הוא חייב על הקמח.

קידושין ב': תי"ד.

קידושין ג': ע"ו.

ב"מ: פרק שנים אוחזין רי"א,
רי"ג, רי"ד, רט"ו.

ב"ב א': רי"ז (קטע "וע"ע
בקו"ש").

סנהדרין: פרק זה בורר ל"א, ל"ב.

דברי הקובץ שיעורים שמה שאינו עובר
בלא תגזול הרי זה דוקא אם נתן את הדמים
לפני שלקח את החפץ.

ב"ק ב': ו' (קטע "והנה מתוס").

ב"מ: פרק שנים אוחזין רי"א (קטע
"ועי' בקו"ש").

ב"ב א': רי"ז (קטע "וע"ע
בקו"ש").

סנהדרין: פרק זה בורר ל', ל"א.

חמץ

בענין ביטול חמץ ע"י שליח, ע"י בערך
שליחות - כללי.

בענין שהקונה חמץ בפסח לוקה משום
דחשיב לאו שיש בו מעשה, ע"י בערך
מלקות - לאו שאין בו מעשה.

בענין מה שחמץ מפקיע מידי שיעבוד, ע"י
בערך שיעבוד - כללי.

בענין עשה חמצו אפותיקי, ע"י בערך
אפותיקי, ובערך שיעבוד - כללי.

בענין שחמץ בפסח אינו שלו, ע"י בערך
איסורי הנאה - איסורי הנאה לענין "שלו",
"ברשותו", ו"דין ממון".

בענין מי עובר בבל יראה על חמץ הגזול,
הגזלן או הבעלים, ע"י בערך גניבה וגזילה
- קנין גזילה.

בענין שהגזול חמץ ועבר עליו הפסח יכול
לומר להגזול הרי שלך לפניך, וכן בענין
אם גם בתוך פסח יכול לומר לו הרי שלך
לפניך, ע"י בערך גנב וגזלן = מצות השבה.

בענין לא תשחט על חמץ דם זבחי, ע"י
בערך קרבן פסח - י"ד שחרית.

דברי החינוך שבל יראה ובל ימצא הוא

הדרך שהעובדא שדבר מסוים מותר אינו
בגדר חלות שם על החפץ, אלא סוף
המושג הוא רק שאינו אסור, אבל אין שם
חיובי של היתר.

ע"ז: ע"א (קטע ראשון).

חליצה

ע"י בערך יבום וחליצה - כל שאינה
עולה ליבום אינה עולה לחליצה, שם
באותו ערך, - חליצה.

חמיו, חמותו

בענין הערוה של חמותו, ואשת חמיו, ע"י
בערך עריות - חמותו ואם חמותו ואשת
חמיו.

ע"י עוד בענין אשת חמיו בערך מראית עין.

בענין פלגש חמיו, ע"י בערך פלגש.

בענין הפסול של אחי חמיו ואחי חמותו
לענין עדות, ע"י בערך עדות - פסול קורבה.

בענין אם חייב אדם בכבוד חמיו וחמותו
משום שהם כאביו ואמו או האם זה משום
כבוד אשתו.

כתובות א': ק"ט.

שיטת הב"ח שחייב אדם דברי כבוד לחמיו
וחמותו כמו לזקנים אבל לא כמו לאביו
ואמו.

כתובות א': ק"ט.

הקושיא למה אשת איש פטורה מכיבוד אב
משום כבוד בעלה הלא היא ובעלה חייבים
בכבוד אבי' שהרי הבעל חייב בכבוד חמיו.

כתובות א': ק"ט.

בענין היחס לחמיו וחמותו בקשר לעניני
נדוניא.

קידושין ד': ש"ט.

חמסן

דעת תוס' שחמסן דיהיב דמי אינו עובר
בלא תחמוד ובלא תגזול.

ב"ק ב': ו' (קטע "והנה מתוס"),
ו*.

כעין זכר להעובדא שלא הספיק בציקם להחמיץ, וביאורם של הרמב"ן והאור החיים על פסוק ההוא.

חומש: פר' בא, ויאפו את הבצק וגו' (י"ב, ל"ט).

דברי השאגת ארי' שלוקין על כל יראה ובל ימצא רק פעם אחת, כי אין עשה מנתק שני לאוין.

סימנים בענינים שונים: "בענין מלקות" ד' סק"ב.

בענין אם הקיום של מצות תשבתו הוא דוקא על ידי מעשה, דהיינו על ידי שהוא מוציא את החמץ מרשותו, אבל אם מתחילה אין לו חמץ אינו מקיים את העשה, או האם הקיום הוא על ידי שוא"ת, דהיינו על ידי שאין לו חמץ, וממילא גם היכא שמתחילה אין לו חמץ הרי הוא מקיים את העשה.

סימנים בענינים שונים: "בענין מלקות" ד' סק"ב.

בענין חמץ ברשות השומר.

סימנים בענינים שונים: "חמץ בבית השומר".

בענין שחמץ בפסח "אינו ברשותו" ועשאו הכתוב כברשותו.

סימנים בענינים שונים: "בענין עשאן הכתוב לחמץ ברשותו".

דברי הרמב"ם שקונה חמץ בפסח לוקה.

"בענין עשאן הכתוב לחמץ ברשותו" (קטע "והנה הרמב"ם" וקטע אחרון). בענין מלקות א' סק"ה (קטע "ובאמת" וקטע "ועכ"פ").

בענין המקדש בחמץ בפסח.

קידושין ג': קס"ג סק"ו.

בענין אם חמץ אסור בהנאה רק במשך פסח, או האם צורת הדין היא שהחמץ נאסר לעולם רק שאחרי פסח האיסור נפקע.

קידושין ג': קס"ג סק"ט.

בענין אם ביטול חמץ מהני מטעם הפקר.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ב סק"ה.

ב"ק ב': נ"ט סק"א.

סימנים בענינים שונים: "בענין עשאן הכתוב לחמץ ברשותו" (קטע ראשון). "בענין חמץ שאינו ידוע" (קטע "ברם נראה").

ביאורו של ר' יצחק אלחנן איך מועילה מכירת חמץ.

קידושין א': י* (קטע אחרון).

דברי המגן אברהם שמתיר ללעוס חטין ולתת על גבי מכתו בפסח כי נחשב שלא כדרך הנאה.

נדרים: פרק אין בין המודר א' (קטע "והנה עי' עוד").

דברי הרמב"ם שהשיעור של "נפש לרבות את השותה" בחמץ הוא כזית.

שבועות: מ"א (קטע "והנה הרמב"ם").

שאלת הגמרא בשני ציבורין, אחד של מצה ואחד של חמץ, ולפניהם שני בתים וכו', ואתו שני עכברים וכו', ומסקינן שאמרינן בכה"ג שספיקא דרבנן לקולא.

סימנים בענינים שונים: "עוד בענין ספיקא דרבנן לקולא".

שאלת הגמ' אם המשכיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו בדוק או לא, ופסקו של הרא"ש, ודברי הבי"ש שיש להבית חזקה דמעיקרא שאינו בדוק.

סימנים בענינים שונים: "בענין ספיקא דרבנן לקולא" סק"ג.

פירש"י שהכוונה ביבדוק לאחר לאחר המועד היא לשש שעות ומעלה, ודברי המהרש"א ודברי הקרני ראם על דבריו.

סימנים בענינים שונים: "בענין כל יראה בערב פסח".

המחלוקת בין ר"ש ורבי יהודה אם חמץ בערב פסח משש שעות ומעלה אסור מן התורה באיסור לאו.

סימנים בענינים שונים: "בענין כל יראה בערב פסח".

בענין אם עוברים על כל יראה בערב פסח משש שעות ומעלה.

סימנים בענינים שונים: "בענין כל יראה בערב פסח".

דברי הר"ן שמהתורה סגי בבדיקת חמץ וביעור ואין צורך בביטול, ואם ימצא חמץ בתוך פסח יבערנו, ואם אינו מבערו הרי הוא עובר עליו בכל יראה מכאן ולהבא אבל לא למפרע.

סימנים בענינים שונים: "בענין חמץ שאינו ידוע".

חמשה עשר באב

המ"ד שסובר שהוא יום טוב בגלל שבו פוסקין מלכות עצים למערכה, ודברי הנ"י על זה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ד'.

חנוכה

א. הגזירות והנסים והמוסר השכל

ב. בענין קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

ג. בענין ברכת שהחיינו

ד. דיני ההדלקה

ה. בענין הדין של רואה, ובענין הברכות של שעשה נסים ושהחיינו

ו. החיוב של הודאה

ז. על הנסים

א. הגזירות והנסים והמוסר השכל.

בענין איך בן תורה צריך להתעלות בחנוכה.

חנוכה: א'.

בענין ש'השולחנות' של התורה הם לפעמים צרים אבל הרי הם ארוכים, כמו הפך שמן במנורה.

חנוכה: ב'.

בענין למה נגד היונים לחמו אבל נגד המן לא לחמו.

חומש: פר' ויצא, זה לי עשרים

שנה בביתך (ל"א, מ"א) [ב].

חנוכה: ג'.

בענין למה ביטל אנטיוכוס ראש חודש.

חנוכה: ד'.

בענין מה שהזכיר הרמב"ם שפשטו ידיהם בממונם, וכן שחזרה המלכות לישראל יתר על מאתיים שנה.

חנוכה: י'.

בענין אם הנס של הנצחון במלחמה יצא מכלל דרך הטבע.

חנוכה: ט"ו (קטע "והנה יש לעיין" וקטע "ובני הרב").

עמלק, פורים: ט"ו (קטע "מיהו כדי לקיים").

מוסר השכל ממלכות בית חשמונאים.

חנוכה: ה'.

שיחות: עמ' קמ"ו, קמ"ז.

דמויות ותקופות: מלכות בית חשמונאים. המדינה ומלחמותי'.

ב. בענין קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

בענין למה אין דיני חנוכה מרוכזים במשניות.

חנוכה: ז'.

ביאור דברי הברייתא ש"לשנה אחרת (קבעום) וכו'", ולשון הרמב"ם שכתב "חכמים שבאותו הדור".

חנוכה: ח'.

בענין למה קבעו חג עבוור הנס של פך השמן יותר מעבור שאר הנסים שנעשו בבית המקדש, וביניהם הנס שלא נכבה האש מעל גבי המערכה שדומה ממש לנס חנוכה.

חנוכה: ב'.

בענין למה בעל הנסים מזכירים רק את הנס של ההתגברות בהמלחמה נגד היונים, ואילו בהברייתא במס' שבת מבואר שתיקנו את החג מחמת נס המנורה.

חנוכה: ב', ט"ו (קטע "והנה יש לעיין").

דברי המהר"ל על הנ"ל.

חנוכה: ט"ו (קטע "ובני הרב").

בענין אם הסעודות שעושים בחנוכה הן בגדר סעודות מצוה.

חנוכה: א' סק"א.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז
אות ד' (קטע "והרי הרמ"א") ואות ה'.

בענין אם יש חיוב שמחה בחנוכה.

חנוכה: ט' סק"א.

בענין מחלוקת בין רש"י והרמב"ם בנוגע למה היא הכוונה ב"קבעום ועשאום ימים טובים".

חנוכה: ט' סק"א.

בענין אם חוץ מהמצות של הדלקה והלל והודאה, גם קבעו לימי חנוכה גדר של 'זמן מסוים', ושעצם הזמן יהי' נחשב זמן מיוחד ומעולה, כעין שבתות וימים טובים.

חנוכה: ט' סק"ב.

בענין שימי חנוכה הרי הם גם בכלל מגילת תענית.

חנוכה: י', י"א.

בענין מה שאין אומרים תחנון בערב חנוכה במנחה.

ט' סק"ב

ג. בענין ברכת שהחיינו.

בענין ברכת שהחיינו בלי הדלקת נרות.

חנוכה: ט' סק"ג.

בענין מה שמדליקים את הנר הראשון של חנוכה בכ"ד בכסלו לפני השקיעה, ומברכים אז גם שהחיינו.

חנוכה: ט' סק"ג (קטע "עוד יש לעיין" ולהלן שם).

ד. דיני ההדלקה.

בענין אם נאנס מלהדליק נרות חנוכה האם זה נחשב סימן קללה כמו גשמים בחג.

סוכה: י"ד.

בענין "נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה".

ב"ק א':

הוספות על פרק המניח משנת תשע"ז ס"ו (קטע "מיהו אפשר לומר" ולהלן שם).

בענין עד מתי נמשך הקיום מצוה של הדלקה, וכן עד מתי אפשר עוד לברך.

חנוכה: י"ב.

בענין מי נחשב המהדר ב"נר לכל אחד", הבעל הבית או הבני בית.

חנוכה: י"ג.

בענין מה שהביא המ"ב שאם יש לו מספיק כדי להוסיף נר לכל לילה, ולחבירו אין כלום, נכון לכת לחבירו להדליק והוא עצמו ידליק רק נר אחד, אבל אם השני הוא מבני ביתו "מוטב" שידליק הוא על דרך המהדרין כי השני יוצא בהדלקתו.

חנוכה: י"ג.

שיטת הרמב"ם שההידור של נר לכל אחד הוא שבעל הבית ידליק נר לכל אחד.

חנוכה: י"ג.

ה. הדין של רואה, ובענין הברכות של שעשה נסים ושהחיינו.

בענין הדין של מדליק והדין של רואה.

חנוכה: י"ד.

דברי רעק"א שאם שכח לברך שעשה נסים ושהחיינו בשעה שהדליק הרי הוא עדיין יכול לברך מדין רואה.

חנוכה: י"ד.

המחלוקת אם היכא שאשתו הדליקה עליו בביתו, האם הוא עדיין יכול לברך בשוק מדין רואה, ובענין אם יחלקו גם בציוור שהדליק הוא עצמו אבל בעינים סגורות, ושוב פתחם ורואה את הנרות.

חנוכה: י"ד.

דברי המס' סופרים שמברכים על הנסים ושהחיינו אחרי אמירת הנרות הללו.

חנוכה: י"ד.

הוכחה ממס' סופרים שעל הנסים ושהחיינו נתקנו רק על החיוב של ראוי ולא על החיוב של הדלקה.

חנוכה: י"ד.

חנוכת הבית

בענין מה נקרא חינוך בנוגע לחזרה מעורכי המלחמה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות א'.

בענין למה הבונה בית חוזר מעורכי המלחמה (מצות ישוב ארץ ישראל).

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ב'.

בענין מי שכבר חנך את ביתו.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ג'.

בענין למה אנו עושים חנוכת הבית.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ד'.

בענין אם הסעודה שעושים בחנוכת הבית היא בגדר סעורת מצוה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ד' ואות ה'.

בענין מתי לעשות את הסעודה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' ט"ז אות ו'.

חנוני

בענין חנוני על פנקסו, עי' בערך טוען ונטען – ציורים שונים.

שאין לו חלק לעוה"ב (לפי גירסת הגר"א).

סנהדרין: שנ"ד (קטע "וע"ע באדר"ג בפרק ל"ו").

אבות: קמ"ד (קטע "ובפרק ל"ו").

בענין הניח חנוני גרו מבחון ובא גמל טעון פשתן והדליק את הבירה.

ב"ק א': הסוגיא של אשו משום חציו כ'.

חנופה

בענין שיש עונש גדול על חנופה מועטת.

יבמות ב': תרפ"ב.

פרטי דינים בענין הלאו של חנופה.

כתובות א': ת"כ סק"ב.

אבות: ל"ו.

חומש: פרי' וישלח, כראת פני אלקים ותרצנו (ל"ג, י'). פרי'

דברי הפרי מגדים שאם בירך שעשה נסים ושהחיינו מדין רואה, ושוב קיבל נרות, לא יחזור ויברך ברכות אלו בשעת ההדלקה.

חנוכה: י"ד.

ו. החיוב של הודאה.

שיטת רש"י והרמב"ם בענין איך מקיימים את החיוב של הודאה.

חנוכה: ט"ו.

בענין למה לא תיקנו ברכת המצות על המצוה של הודאה.

חנוכה: ט"ז.

הדרך שלפי הרמב"ם אין שום חיוב של הודאה.

חנוכה: ט"ו (קטע "ובאמת נראה").

שיטת רש"י שעל הנסים היא לשם הודאה, ושיטת הרמב"ם שהיא לשם הזכרת היום (כמו רצה ויעלה ויבוא).

חנוכה: ט"ו (קטע "ולפי הרמב"ם").

ז. על הנסים.

בענין למה בעל הנסים מזכירים רק את הנס של ההתגברות בהמלחמה נגד היונים, ואילו בהברייתא במס' שבת מבואר שתיקנו את החג מחמת נס המנורה.

חנוכה: ב', ט"ו (קטע "והנה יש לעיין").

בענין על הנסים בברכת המזון ובתפילה.

חנוכה: ט' סק"ד, ט"ו (קטע "וע"ע בדף כ"ד").

בענין על הנסים בברכת המזון כשהמשיך את סעודתו לתוך מוצאי חנוכה.

חנוכה: ט' סק"ה.

מוסר השכל מ"רבת את ריבם דנת את דינם וכו'".

חנוכה: ו'.

בענין למה בפורים אנו אומרים "הרב את ריבנו וכו'", הכל בלשון הווה, ואילו בחנוכה אנו אומרים "רבת את ריבם וכו'" הכל בלשון עבר.

עמלק, פורים: ט"ו (קטע ראשון וקטע "ונראה לבאר").

משפטים, מדבר שקר תרחק (כ"ג,

ז') [ב].

שהמתחבר לרשע עובר על לא תחניפו.

אבות: ל"ד סק"א.

חומש: פ' עקב, ובו תדבק (י', כ')

סק"ו.

בענין מדת החנופה של בבל ועילם.

קידושין ג': חלק ההערות דף מ"ט

הערה כ"ב.

חנות

בענין שהסנהדרין גלתה לחנות: איפוא הי'

המקום שנקרא חנות.

סנהדרין: קי"ג סק"א (קטע "אמנם

עיין בלשון") סק"ג.

בענין חזקת ג' שנים בחנותא דמחוזא.

ב"ב ב': רס"ה (קטע "וע"ע

ברישב"א"), רע"א, רע"ג.

בענין שהקפת חנות אינה משמטת.

גיטין: פרק השולח - פרוזבול ב'

סק"ב סק"ז, ג' (קטע "גם יש

ליישב"ו ולהלן שם), מ"ז.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה פ"ג*

סק"ג.

חנני' מישאל ועזרי'

בענין אם היו מאנשי כנסת הגדולה.

דמויות ותקופות: אנשי כנסת

הגדולה ב'

בענין למה לא השתחוו להצלם.

ע"ז: כ"ב.

חסד

בענין שגמילות חסדים היא אחד מהדברים

שהעולם עומד עליהם.

אבות: ט"ז.

שיסוד הקיום של מצוה בגמילות חסדים

הוא התוצאה ולא גוף המעשה ולכן הרי

היא נקראת אפשר לעשות ע"י אחרים.

קידושין ג': ב' סק"ב (קטע "והנה

מצאתי"ו ולהלן שם).

דברי הרמב"ם שילפינן את הדין הכללי של

גמ"ח מואהבת לרעך כמוך.

כתובות א': תי"ז (קטע "עוד

צ"ע").

סנהדרין: ר"ל, רפ"ד.

חומש: פ' כי תצא, לא תלין

נבלתו על העץ כי קבור תקברנו

ביום ההוא (כ"א, כ"ג) [ב] סק"ד

(קטע ראשון).

בענין למה צריכים את האסמכתא של "את

הדרך זו גמילות חסדים" (ב"מ דף ל' ע"ב)

הלא יש מצוה דאורייתא של גמ"ח

מואהבת לרעך כמוך.

סנהדרין: ש"ט סק"א (קטע "ונראה

שיש להוכיח").

חומש: פ' כי תצא, לא תלין

נבלתו על העץ כי קבור תקברנו

ביום ההוא (כ"א, כ"ג) [ב] סק"ד

(קטע "ונראה שיש להוכיח").

בענין מה שאין חיוב של גמ"ח כלפי רשע.

סנהדרין: ש"ט סק"א (קטע "והנה

עיין" ולהלן שם).

חומש: פ' כי תצא, לא תלין

נבלתו על העץ כי קבור תקברנו

ביום ההוא (כ"א, כ"ג) [ב] סק"ד.

בענין מה שמותר לשנות בדיבורו כדי

לקיים מצות גמילות חסדים.

כתובות א': ת"כ סק"א.

חומש: פ' משפטים, מדבר שקר

תרחק (כ"ג, ז') [ב].

חסיד

שהפלגה לצד הטוב של מדה מסוימת

נקראת מדת חסידות.

אבות: פתיחה ו', ש"ו.

בענין אם מדריגת צדיק גדולה ממדריגת

ישר או האם מדריגת ישר היא גדולה

ממדריגת צדיק, וההבדל ביניהן.

אבות: של"ט.

תפילה: כ'.

עוד גדרים ב"חסיד".

אבות: פתיחה ו'.

בענין אם מעלת הנטי' במקצת לצד הטוב

של מדה מסוימת היא משום סייג כדי

להבטיח שישאר במדה בינונית, או האם

היא בעצמותה בגדר מעלה.

אבות: קפ"ד, ש"ו.

חומש: פר' שופטים, לבלתי רום לבבו וגו' (י"ז, כ') [ד].
בענין "לא עם הארץ חסיד".

אבות: ל"א סק"א (קטע "וי"ל"), קפ"ג (קטע ראשון), רכ"ד.
חומש: פר' אחרי מות, וחי בהם (י"ח, ה') [א] (קטע אחרון). פר' שופטים, לבלתי רום לבבו וגו' (י"ז, כ') [ג] (קטע "אולם").

חומש: פר' אחרי מות, וחי בהם (י"ח, ה') [א] (קטע "אולם").
"האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דאבות".

אבות: פתיחה ב', פתיחה ו', קי"ט סק"א, רכ"ד.

בענין חיוב מדיני שמים, ומדת חסידות: האם הדברים שהם משום מדת חסידות אנשים רגילים אינם חייבים בהם, אלא רק מי שהגיע למדרגת חסיד חייב בהם, או האם כל האנשים חייבים בהם כמו דברים שהם מדיני שמים רק שאין נעשים עליהם ומש"ה רק חסידים מקיימים אותם.

ב"ק ב': של"א (קטע "והנה בסי רכ"ב").

ב"מ: פרק המפקיד קפ"ז (קטע "והנה בסי רכ"ב").

הדרך שגם חסיד אינו חייב בהם כי אין זה בגדר חיוב אלא בגדר מעלה ומדה טובה, ולכן הרי הם נקראים מדת חסידות.

ב"ק ב': רע"ז.

כתובות ב': ל"ג.

חומש: פר' אחרי מות, וחי בהם (י"ח, ה') [א] (קטע אחרון).

בענין אם אדם נאמן על עצמו לומר שעבר על מדת חסידות או האם אינו נאמן כמו היכא שעושה את עצמו רשע.

יבמות ב': תכ"ז (קטע "והנה אכתי"), ת"ל סק"א (קטע "ובאמת") סק"ב בהערה השני'.

כתובות ב': ד' סק"ב, כ"ד (קטע "ובאמת"), כ"ה סק"א (קטע "והנה הש"ש"), ל"ג.

חומש: פר' אחרי מות, וחי בהם (י"ח, ה') [א] (קטע "והנה כבר הבאנו" ולהלן שם).

בענין אם יש לאדם חזקה שיעשה דברי חסידות.

יבמות ב': תכ"ז (קטע "והנה אכתי"), ת"ל סק"א (קטע "ובאמת") סק"ב בהערה השני'.

חסידים – מתנגדים

השוני בין חסידים ומתנגדים בהבנת גדר לימוד תורה לשמה.

חומש: פר' עקב, ולמדתם אתם את בניכם (י"א, י"ט) [ב] (קטע "והנה נחלקו" ולהלן שם).

שיחות: עמ' מ"ט.

הבדל בין דרכיהם בלימוד.

חומש: פר' עקב, ולמדתם אתם את בניכם (י"א, י"ט) [ב] (קטע "והנה נראה עוד").

שיחות: עמ' מ"ט - נ'.

בענין המהות של "רבי" ו"אדמו"ר", וביאור "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

חומש: פר' עקב, ולמדתם אותם את בניכם (י"א, י"ט) [ב] (קטע "והנה ידוע").

שיחות: עמ' מ"ח, מ"ט.

חצוצרות

בענין איזו חצוצרות היו צריכות להיות משל כסף, האם רק של משה, או האם גם של הכהנים אבל לא של הלויים, או האם גם של הלויים.

חומש: פר' בהעלותך, ותקעתם בחצוצרות (י', י') [ב].

בענין "בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר".

חומש: פר' בהעלותך, ותקעתם בחצוצרות (י', י') [ב].

בענין שבמקדש כשהיו תוקעים בחצוצרות היו תוקעים גם בשופרות עמהם, ובענין אם היו עושים כן רק בתעניות או האם גם בקרבנות.

חומש: פר' בהעלותך, ותקעתם
במצוצרות (י', י') [ב].

חצי שיעור

ביאור השילוב בין הדרשה של כל חלב
ובין הסברא של חזי לאיצטרופי.

שבועות: ל"א.

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי
שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"א.

שני דרכים בביאור הסברא של חזי
לאיצטרופי.

סימנים בענינים שונים: "בענין
השיעור של איסורי הנאה" סק"ב
(קטע אחרון). "בענין חצי שיעור
וחזי לאיצטרופי" סק"ב.

בענין אם יסוד הדין של חצי שיעור אסור
מן התורה הוא שמכל חלב ילפינן שכוונת
התורה בכל איסור ואיסור היא לאסור גם
חצי שיעור, או האם זה דין כללי על כל
האיסורים שבתורה, ואם אכל חצי שיעור
של נבילה שם האיסור אינו האיסור של
נבילה, אלא שם האיסור הוא האיסור
החדש הזה

שבועות: נ' (קטע "ואפילו אם"),
נ"א * סק"ז.

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי
שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"א.
"בענין גיד הנשה של מוקדשין"
(קטע "ובאמת יש אפשרות").

ואם זה דין כללי י"ל שיסוד הדין הוא
איסור להתרחק מאיסורי תורה.

שבועות: נ' (קטע "והנה אם"
ולהלן שם).

דברי תוס' בשבועות שאפילו אם חצי
שיעור אסור מן התורה, אבל הרי הוא יותר
קל אפילו מאיסור עשה.

הוריות: קמ"ה.

שבועות: ל"א (קטע "והנה תוס'"),
נ', נ"א * סק"א (קטע אחרון).

סימנים בענינים שונים: "בענין לא

תסור" (קטע "והלח"מ").

דברי תוס' שמהטעם הנ"ל אינו מושבע
ועומד מהר סיני על חצי שיעור, ושמש"ה
שבועה לא לאכול חצי שיעור של איסור
חלה.

שבועות: ל"א (קטע "והנה תוס'"),
נ', נ"א * סק"א (קטע אחרון),
נ"ה * סק"ו, ס"ט (קטע אחרון),
ק"ג, ק"ד.

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי
שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"א.

דברי הר"ן שהוא משום שאין מושבע
ועומד על כל דבר שנלמד מדרשה.

שבועות: ל"א (קטע "והנה הר"ן"),
ס"ט (קטע "והנה הריטב"א").

בענין הנשבע שלא יאכל חצי שיעור של
איסור, למה לא אמרינן שהוא מושבע
ועומד משום הלאו של לא תסור, וכך משום
ארוך אשר לא יקים את דברי התורה הזאת.

שבועות: נ"א *.

בענין אם נאמר גם בחצי שיעור של
איסורים שבחולה שיש בו סכנה מאכילין
אותו הקל קל תחילה.

שבועות: נ' (קטע אחרון).

בענין המחלוקת אם יש איסור של חצי
שיעור בשבועות ונדרים.

שבועות: ל"א.

בענין חצי שיעור בגניבה וגזילה, ובמצות
השבה.

ב"ק ב': ו*, ש"ח.

ב"ב ב': "הערות בענין הלאו של
משקלות" סק"א.

סנהדרין: פרק זה בורר ל"ב.

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי
שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"ב
(קטע "ועי' עוד ברמב"ם").

חומש: פר' קדושים, לא תעשו עול
במשפט במדה במשקל ובמשורה
(י"ט, ל"ה), "הערות בענין הלאו
של משקלות" סק"א.

או איפכא, הרי זה כמו חצי שיעור, ואין כלי שרת מקדשין אלא כשיעור.

זבחים ב': רס"ח.

בענין היכא שנצטרפו יחד חצי שיעור של טומאה של ראשון וחצי שיעור של שני.

זבחים ב': תשצ"א.

בענין אם חצי שיעור בשר קרוש וחצי שיעור שומן נימוח מצטרפין.

סנהדרין: ל"א.

חרם

ע"י בערך נידוי וחרם.

חרש

ע"י עוד בערך קטן וקטנה.

בענין מה שפיקח ונתחרש יש לו דין פיקח.

ב"ק א': תצ"ג.

בענין חרש המביא גט לענין בפני נכתב.

גיטין: פרק המביא גט קי"ח סק"ב

סק"ג, קל"ג סק"א - סק"ה, סק"ז,

קס"א סק"ה, קס"ו סק"ג.

חשך

ע"י בערך אור וחשך.

חשמונאים

בענין למה נענשו (רמב"ן).

קידושין ד': רע"ט.

אבות: רט"ו.

חומש: פר' ויחי, לא יסור שבט

מיהודה (מ"ט, י') [א].

מוסר השכל ממלכות בית חשמונאים.

חנוכה: ה'.

שיחות: עמ' קמ"ו, קמ"ז.

דמויות ותקופות: מלכות בית

חשמונאים. המדינה ומלחמותיה.

חתן וכלה

ע"י עוד בערך חופה, ובערך שבעת ימי משתה, ובערך אבלות - אבלות בחתן וכלה.

בענין למה מוחלין להחתן ולהכלה את כל עונותיהם.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' י"ז

סק"א.

בענין חצי שיעור בהלאו של משקלות.

ב"ב ב': "הערות בענין הלאו של משקלות" סק"א.

חומש: פר' קדושים, לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה (י"ט, ל"ה), "הערות בענין הלאו של משקלות" סק"א.

בענין חצי שיעור במצות.

ב"ק ב': ש"ח סק"א (קטע "גם נראה").

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"ב (קטע "והנה יש לעיין ולהלן שם).

עמלק, פורים: י"ז סק"ו.

בענין חצי שיעור במעילה.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ד הערה י'.

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"ב (קטע ראשון).

בענין חצי שיעור באיסור הנאה.

סימנים בענינים שונים: "בענין השיעור של איסורי הנאה" סק"ב. "בענין חצי שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"ב (קטע "ויש עוד נפקא מינה").

שיטת החכם צבי שחצי שיעור אסור מן התורה אמרינן רק באיסורי אכילה, והדרך שגם לדידי' אכתי אסור בשאר איסורים מדרבנן.

ושאפילו אם חצי שיעור אסור מן התורה אבל מצוה גמורה דוחה אותו ואפילו כשאינו בעידנא וכמו במעיל שנטמא שמכניסו בפחות משלשה על שלשה ומכבסו.

זבחים ג': י"א (קטע אחרון).

סימנים בענינים שונים: "בענין חצי שיעור וחזי לאיצטרופי" סק"ב (קטע "והחכם צבי").

עוד בהדרך שבדברים שאינם איסורי אכילה אפילו איסור דרבנן ליכא.

שבת: הוצאה, קט"ו.

דברי הכלי חמדה שקידוש ידים בלי רגלים,

בענין מה שהחתן יוצא לקראת הכלה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' י"ז
סקי"א.

בענין למה מדליקים בהחופה ב' נרות
להחתן וכן ב' נרות להכלה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' י"ז
סקי"א.

שמותר לרקוד לפני החתן בשבת (וכן
להשמיע קול גם לשאר דבר מצוה).

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' כ' אות
ו' סק"ב.

שמותר לומר לגוי לנגן בחופות כי אין
שמחת חתן וכלה אלא בכלי שיר, ושמחת
חתן וכלה עדיף משאר מצות כגון מילה
ושמחת תורה. והשיטה שמותר לומר לגוי
אפילו לתקן את הכלי השיר.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' כ' אות
א' סק"א (קטע "ובסימן של"ח"
ולהלן שם) סק"ג.

בענין "חתן דומה למלך".

כתובות א': ק"ז** (קטע "והנה יש
להוסיף"), קל"ה.

בענין יסוד החיוב לשמח חתן.

כתובות א': תי"ז.

שיחות: צ"ב, צ"ג.

בענין אם המצוה היא גם לשמח את הכלה
או רק את החתן.

כתובות א': תי"ז.

בענין יסוד החיוב שמחה שיש על החתן
והכלה.

כתובות א': תי"ז.

בענין אם יש מצוה נפרדת לכבד את החתן
והכלה או האם הטעם הוא משום שע"ז
משמחים אותם.

כתובות א': תכ"ד, תכ"ה.

סנהדרין: קע"ז (קטע "אמנם
נראה").

בענין שאר מעשים המשמחים חוץ ממילי,
וכגון רקידה.

כתובות א': תי"ח.

בענין המנהג לרקוד עם הכלה ע"י אחיזת
מטפחת.

כתובות א': תי"ח.

ביאורים בהמחלוקת בין בית שמאי ובית
הלל בענין אם לומר כלה נאה וחסודה או
כלה כמות שהיא.

כתובות א': תי"ט, ת"כ, תכ"א.

חומש: פר' משפטים, מדבר שקר
תרחק (כ"ג, ז') [ב].

שיטות הראשונים בענין קדימת חתן וכלה
לעניני מת.

כתובות א': תכ"ד - תכ"ה*.

"המקבל כוס מיד כלה ושותהו אין לו חלק
לעוה"ב".

סנהדרין: שנ"ד (קטע "עוד
איתא").

אבות: קמ"ד (קטע "ובמס' כלה").

בענין "יצא חתן מחופתו" למלחמת מצוה.

סנהדרין: א' (קטע "והנה עיי"ש"
וקטע "והנה בנוגע" וקטע "ולפי
דרכינו").

חומש: פר' בשלח, "בענין מלחמת
עמלק ועוד סוגים של מלחמה"
(קטע "והנה עיי"ש" וקטע "והנה
בנוגע" וקטע "ולפי דרכינו").

עמלק, פורים: י"ד (קטע "והנה
עיי"ש" וקטע "והנה עיי"ש" וקטע
"והנה בנוגע" וקטע "ולפי
דרכינו").

בענין למה הי' חתן פטור מקריאת שמע
בזמן הש"ס ולא הי' מחויב לקרות עם
כוונה פחותה כמו חתנים בזמן הזה, דהא
מוכח שגם זה מספיק כדי לצאת ידי המצוה
שהרי חזינן שבזמן הזה חתנים חייבים.

חומש: פר' תרומה, ועשית מנרת
(כ"ה, ל"א) [א] סק"ב (קטע "והנה
שמעתי").

גימטריאות, ראשי תיבות, ורמזים, בענין
חתן וכלה.

ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' י"ז.